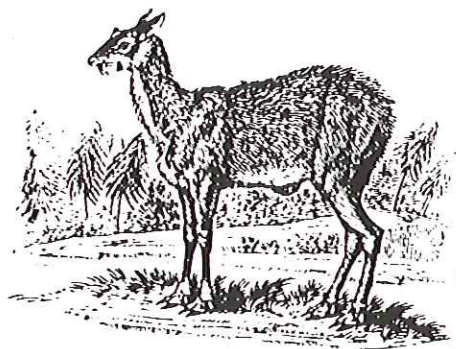

Nr 4 • 1988 20 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

MEDELTIDA INDISK MAT
VAL I PAKISTAN
NEPALS LEVANDE GUDINNOR
BANGLADESH EFTER STÖRTFLODEN

sydasien

politisk och kulturell tidskrift

Innehåll

Uråldrig tryckarkonst i Nepal	3
Bangladesh sedan vattnet dragit sig tillbaka	6
Valet i Pakistan	8
Så vann britterna den indiska södern	9
"Carl-Gustaf" och rätten att döda tamiler	10
Studiestöd för plantagearbetare	11
<hr/>	
SPECIALREPORTAGE	
Nala — den indiska matens fader 	12
Vad är curry?	15
<hr/>	
Nepals levande gudinnor	18
Islamiseringen i Pakistan	22
Whisky för den muslimska överklassen	25
Veddafolket hotas av utrotning	30
Krönika: Ajit Roy	31
Boforsavtalet — inte bara vapen	32
Recensioner	33
Nyhetsnotiser	34
"Mjölakupproret" på svenska biografer	36

Omslagsfoto: Roberto Menkes

SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Fotosättning: Norddistribution.

Register: Progek, Göteborg. ISSN:0282-0463
Prenumeration: 80 kr (privatpersoner), 100 kr (institutioner och stödprenumeranter). Lösnummerpris: 20 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN
Redaktion för detta nummer: Gunnel Cederlöf, Tobias Hellström, Mirja Juntunen, Kalle Kjellman, William Smith (Stockholm).

Nästa nummer görs i Lund och utkommer i februari. Artiklar och debattinlägg m m är välkomna.
Manusstopp: 9 januari 1989

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:
Stockholm: Gerard Rikken, Ringvägen 9 A, 117 26
Stockholm, tfn 08-68 43 71
Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102,
441 60 Alingsås, tfn 0322-511 77
Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 230 02
Åkarp, tfn 040-46 08 95.

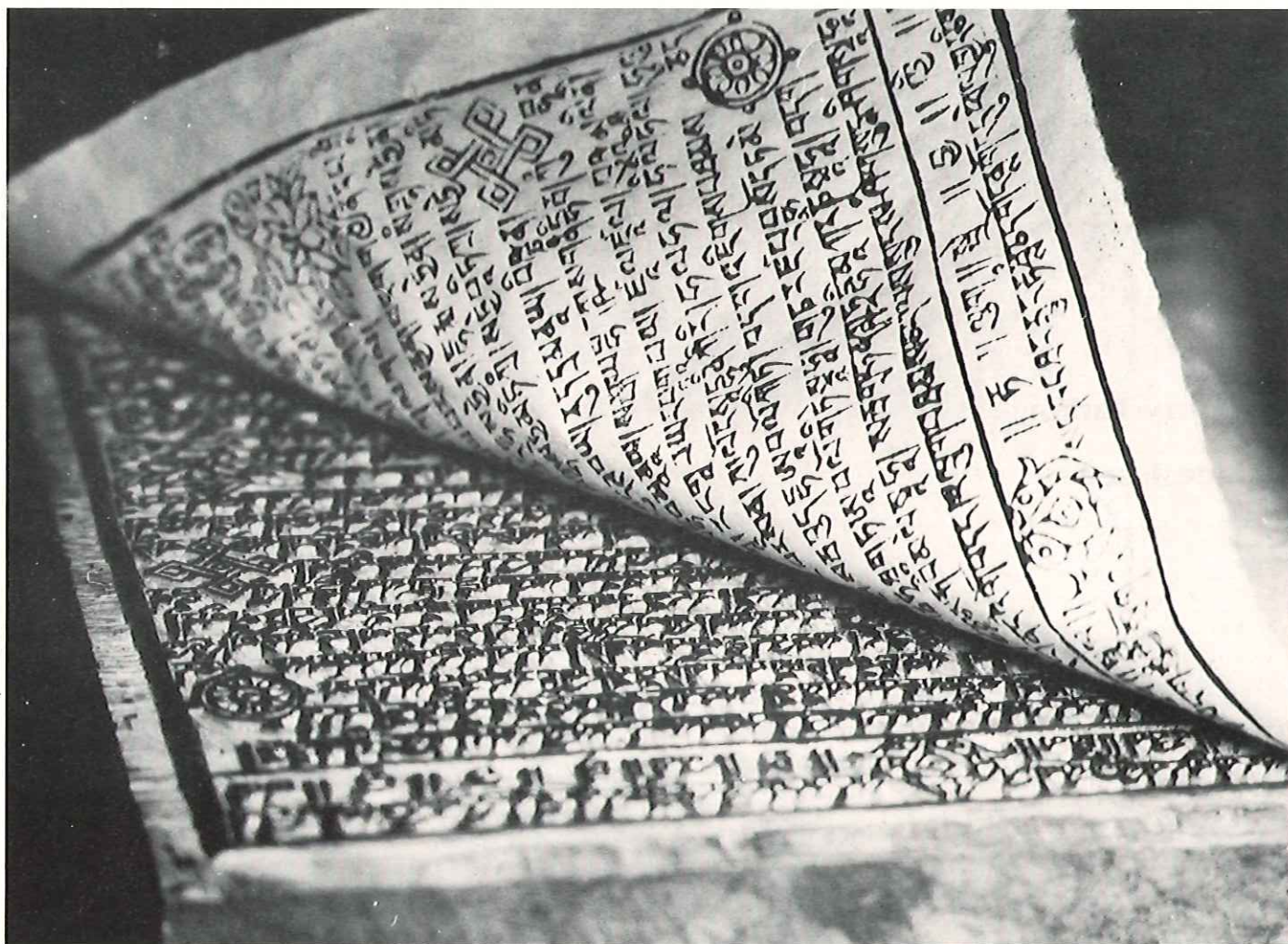
Sydasienkommittéernas plattform:
Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Besöksadress: Råbygatan 5B (Lars Eklund) Tfn: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin. Teknisk redaktör: Torvald Olsson (vik) Tfn: 0413-249 25

Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1988.

Redan på 900-talet utgavs texter tryckta med träblocksteknik. Foto: Hammett Murphy.

Tryckarkonsten är tusenårig

Det var i en bok om himalayaapor som jag fick reda på att boktryckarkonstens äldsta teknik alltså levde och var vid god vigör.

Som grafiker i en dånande värld av monsterpressar, som trycker 45 000 flersidiga tidningar i timmen, och som yrkesman under den så kallade "nya teknikens" hotfulla skugga, blev jag fascinerad över tanken att det kunde finnas kolleger som fortfarande använde en tryckteknik som stammar från Gud vet när.

Jag fick genast visioner av långsamhet, lugn, fingerfärdighet och — kanske — (produkt)engagemang.

Jag gillar mitt arbete som tryckare, men finner det ibland svårt att riktigt ta på allvar ansvaret för en tidningssida om ett par halv-nakna fotbollsspelare som dricker champagne. Men här, i en bok som egentligen handlade om lemurapor på 3 000 meters höjd, läste jag om tryckare, vars produkter intar en central plats i deras kultur. Det är inte "kattungen-i-containern" det!

Jag började läsa lite i ämnet och senare, med generösa bidrag från både facket och min arbetsgivare, kunde jag ta mig till Nepal, där det verkade lätt att träffa män som representerar mina yrkesrötter.

Många tror att rötterna till boktryckarkonsten och yrkestryckning härstammar från 1400-talets Tyskland. Man menar att Gutenberg med sina rörliga typer, lade grunden till en tryckteknik som lösgjorde bokproduktionen från klostrens skrivkamare. Men det är inte alls säkert att Gutenberg uppfann någonting.

Rörliga typer i alla fall hade kinesen Pi Sheng kommit på så tidigt som år 1041. I Korea trycktes böcker med rörliga typer långt innan Gutenberg var en glimt i sin pappas öga. I Holland kallas han rentav för tjuv — en av världens första industrispioner.

Pi Sheng

Enligt den holländska uppfattningen var det i Holland som rörliga typer gjorde sin entré i europeisk bokproduktion. Möjligen kan Gutenberg stå för utvecklingen av pressen, men inte mer.

Hur som helst, mitt yrke var redan gammalt när Pi Sheng uppfann rörliga typer. Hans uppfinning var uppskattad i Kina, men den var inte riktigt lämpad för det kinesiska språket med sina tusentals olika tecken. De kinesiska tryckarna använde då en annan, beprövad teknik som de tyckte var bättre lämpad för deras behov och de höll fast vid den nästan in i vår tid.

Trycktekniken i fråga kallas för **xylografi** — träblockstryckning. Det är världens äldsta boktryckartechnik och *den lever ännu, frisk och vital*, om än i ett begränsat område.

900-talet

Det är okänt när människor började snida fram texter i träblock, men redan på 900-talet utgavs böcker tryckta på detta vis i upplagor på tiotusentals exemplar. En av de allra äldsta bevarade exemplaren finns faktiskt här i Sverige.

Den är en bokrulle från år 956 och är ett buddhistiskt verk. Man tror att träblocksstryckning utvecklades från buddhismens missionsbehov — den nya lärans budskap måste spridas, och den nya tekniken möjliggjorde en massproduktion.

Träblockstryckning användes också i senmedeltidens Europa, men endast i begränsad omfattning och för bara en kortare tid. Tekniken nådde Europa omkring år

1400. Den hann nätt och jämt bli känd innan den slogs ut av skruvpressen med rörliga typer.

Det var i Asien som xylografi användes mest. Idag står tekniken för den religiösa bokproduktionen i Tibet och i de områden i Indien och Nepal som ingår i den tibetanska kulturkretsen.

Jag begav mig då till Solu-Khumbu, ett "tibetanskt" område nordost om Kathmandu. Detta bergland är sherpafolkets hemland. Till ras, språk, kultur och religion är sherporna "tibetaner". Att de har blivit medborgare i staten Nepal ändrar inte deras etniska identitet, och de är erkända av alla som en del av den stortibetanska civilisationen.

Lamaism

I byn Junbesi, Solu-sherpornas kulturella centrum, beställde jag ett nytt träblock för att kunna fotografera arbetet.

Det var bonden Namgil Lama som utförde arbetet. Han har en traditionell sherpautbildning, vilket innebär flera års skolning i den tibetanska grenen av buddhism, dess tro, filosofi, ritual, etc. (Denna gren kallas egentligen för **lamaism**, efter det tibetanska ordet för präst.)

Om han vill kan en sherpaelev lära sig snida **p'ar shin**, "träbilder", som blocken kallas för. Denna färdighet lärde sig Namgil Lama, men han är ändå i första hand bonde, så som de flesta sherporna är. Arbetet går till på följande sätt:

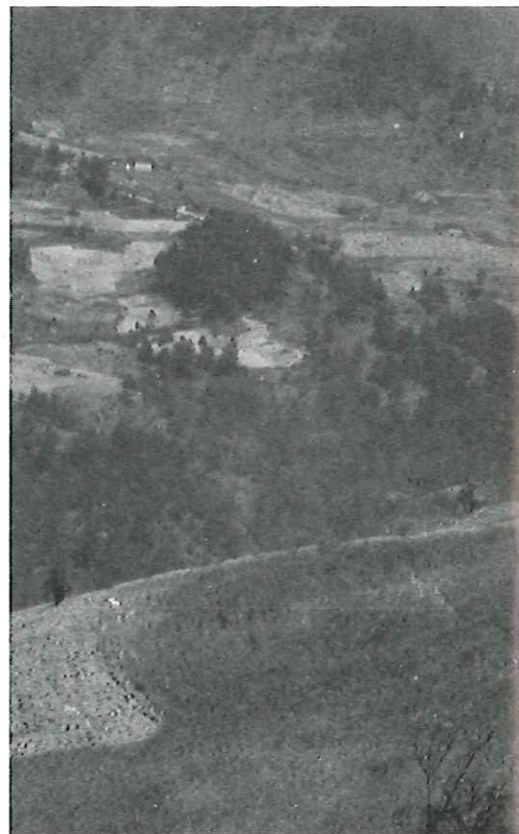
Sedan en bräda har hyvlats noga tar man ett exemplar av en på papper tryckt text och slätar ut det på blocket, med den tryckta sidan ner. Sedan penslas pappret med en uppvärmd blandning av mjöl och vatten. Pappret fastnar då på blocket. När geggan är torr skrapar man bort den med en kniv. Texten ligger kvar, spegelvänd och snideriet kan börja. Det är utrymmen kring bokstäverna som sprättas bort med en mejsel, på så sätt stiger texten fram.

Oljas in

En del av blocket oljas in för att mjuka upp träet. Namgil Lama har flera olika små mejslar med var sin skärform. Han tar inte arbetet bokstav för bokstav, utan går över hela den inoljade delen med en mejsel i taget och skär där just den mejselns form lämpar sig. Block avsedda för bokproduktion snidas på båda sidor.

P'ar shin-tillverkning är alltså ingen kreativ process. Reglerna är givna och stränga. Sherpasnidare/tryckare är nöjda med att reproducera. Snidarens yrkesskicklighet går ut på att bevara detalj och grace.

Naturligtvis finns det av och till någon som komponerar och producerar sina egna träbilder. Men det är inte alls vanligt. Just i Junbesi kunde jag se vad sherpornas konservativa inställning kan leda till. Byns mest anlitade tryckare trycker böneflaggor från ett femtonårigt block vars skrift inte ens är

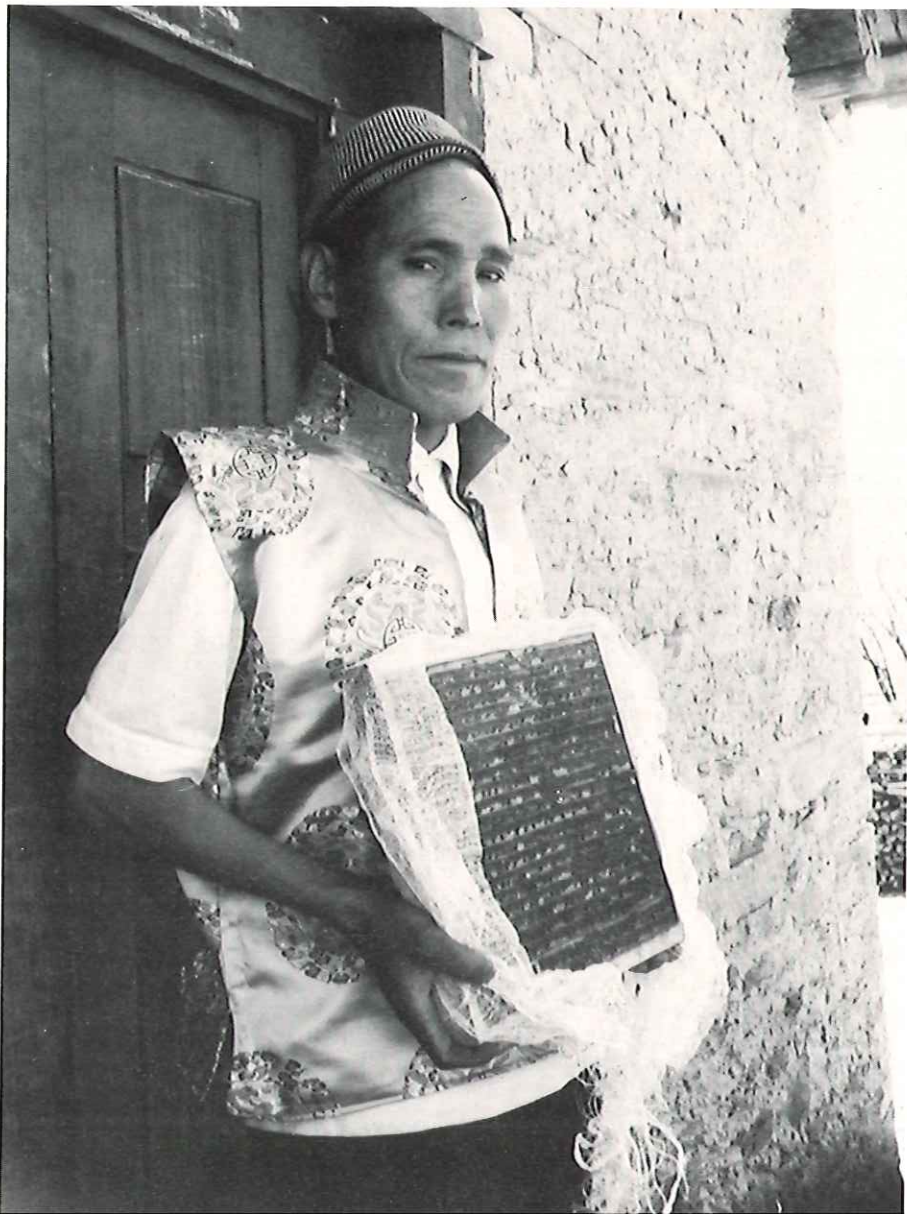

I det kulturella centret Solu-Khumbu snidar tibetaner fortfarande träblock. Namgil Lama behärskar efter flera års skolning tekniken.

den tibetanska, utan en stendöd skrift som heter **Rantsa**. Och skriften har varit död i över 200 år.

Vindbilder

Sherpornas kulturliv kretsar för det mesta

kring buddhism, så boktryckarkonsten hos dem går ut på produktion av religiösa böcker och böneflaggor. Det är någonting speciellt fint med dessa böneflaggor. Enligt den tibetansk-buddhistiska läran äger religiösa skrifter en reell inneboende kraft. De är inte blott symboliska ting.

Det är därför inte nödvändigt att böner reciteras av fromma människor, som brukligt är inom kristendomen. Det räcker gott om vinden får tag i en flagga och slungar ut den påtryckta bönen till världens alla hörn. Dessa böneflaggor heter just nu *lung p'ar*, "vindbilder". Sådana 5-6 meter långa smattrande flaggor är ett vanligt inslag i Nepals buddhistiska områden.

Handtryck

Som trycksvärta använder alla sherpastryckare en hemmagjord blandning av sot och djurfett. Kvaliteten duger bra, sotet och fettet är överallt åtkomliga och blandningen lätt att lära sig.

Trycksvärtan penslas på blocken, varefter pappret eller tyget läggs på. Tryckarna pressar ibland med sina händer, ibland med en dyna. Om det är en bok som ska tryckas i flera exemplar, så används en rulle.

Jag tillbringade några veckor i Junbesiflodens dalgång med att vandra runt och leta upp block och beställa tryckalster. I både kloster och privata hem besåg jag många fina arbeten. Tryckkvaliteten kunde ibland vara förbluffande hög. Jag visades böcker som jag kunde svära på hade tryckts i någon mekanisk press, men blev försäkrad att de allesamans var handtryckta.

Somliga block ägdes av bönder som inte använde dem till tryckning. Istället var blocken uppställda i något hörn i deras hus, tillsammans med andra religiösa objekt. Sherpor som har råd inreder ett helt rum till ett slags privatkapell. I sådana rum tar *p'ar shin* sin självklara plats.

Djupa vatten

Vad det gäller texten på böneflaggorna går det tyvärr inte att ge en översättning, eftersom den inte består av vanligt språk, utan av så kallade mantra. Ett mantra kan vara ett enkelt vokal ljud (som OM) som har religiös kraft eller det kan vara en fras som i sig är mäktig. Frasen "OM Mani Padme Hum", till exempel, är det centrala och mest förekommande mantrat inom den tibetanska buddhismen.

Den kan översättas som "juvelen är i lotusblomman!"

Men vad betyder det? Ja, hela böcker kan och har skrivits om denna fras, utifrån så väl religiösa, som filosofiska, liturgiska och psykologiska utgångspunkter. Det kan kallas för den lamaistiska lärans kärna — i poetisk form.

Men det här är djupa vatten och den som är nyfiken får vända sig till biblioteket!

Hammett Murphy

Människor söker sin tillflykt undan vattenmassorna till en bro längs Aricha Highway mot Dhaka under översvämningarna i Bangladesh i höst. 75 procent av landet svämmades över, 30 miljoner människor blev hemlösa. Foto: Eva Smedberg.

Fattig blir fattigare

Vattenkatastrofen spär på orättvisorna i Bangladesh

Översvämningsskatastrofen i Bangladesh förstörde stora delar av höstskörden. Detta kommer framför allt att drabba småbönderna och de jordlösa hårt.

Översvämningarna förstärker ytterligare orättvisorna i landet och gör det ännu mer beroende av utländskt bistånd.

I samband med årets monsun drabbades Bangladesh av den värsta översvämningsskatastrofen i landets historia. Översvämningen har fått relativt stor uppmärksamhet i utländska media. Risken är att rapporteringen ytterligare förstör bilden av Bangladesh som ett land hopplöst utlämnat åt naturkatastrofer. Samtidigt är publicitet nödvändig.

Effekterna av naturkatastrofen blev så förödande främst på grund av den ekonomiska och politiska strukturen i landet, samma struktur som — kopplad till det världsekonomiska systemet — i hög grad bidragit till att utlösa katastrofen, och som tenderar att ytterligare förstärkas av den.

Ytterst är det, enligt många bedömare, biståndet som vidmakthåller den onda cirkeln. Biståndet gör det ekonomiskt och politiskt möjligt för landets ledare att kringgå de agrara reformer som de flesta utomstående bedömare anser är nödvändiga.

Bangladesh (eller snarare Bangladeshs regering) är extremt beroende av utländska lån och bidrag: över 90 procent av utvecklingsbudgeten och runt 40 procent av drifts-

budgeten finansieras av bistånd och biståndsgenererade medel. Med årets översvämningsskatastrof ökar biståndsutfästelserna och växer bistandsberoendet.

Den internationella katastrof- och återuppbyggnadshjälpen är i nuläget ofrånkomlig. Den ändrar i grunden ingenting — tvärtom. Ett långsiktigt arbete för att komma till rätta med de djupare orsakerna till problemen pågår dock inom landet, främst bland de sk NGO:erna (non-governmental organizations), inhemska frivilligorganisationer med folklig och lokal förankring.

Dessa verkar för en organisering och ökad medvetenhet bland landets fattiga för att på så sätt få igång en förändringsprocess med början "nedifrån".

Bangladesh framgår, likt landets nationalblomma den vita näckrosen, ur vatten. Den bördiga åkerjorden i detta väldiga deltalend består av slam avlagrat från de stora floder som rinner upp i Himalaya och som genomkorsar Bangladesh på väg mot oceanen, Ganges-Padma, Bramaputra-Jamuna och Meghna.

Monsunregn i kombination med periodiskt ökande mängder smältvatten från Himalaya får de stora floderna och deras många förgreningar inom landet att svälla och svämma över sina bräddar. Sådana årliga översvämningar är en del av den normala årstidscykeln och det traditionella jordbruket i Bangladesh (med våtrisdlingen som huvudnäring) är anpassat till detta.

Vid regnperiodens höjdpunkt i juli-augusti står normalt en tredjedel av landets yta under vatten — vatten som åter tillför

jorden näringsämnen och som är en livsnödvändighet för riset.

Nästan allt sker på flodernas och vattnets villkor.

De livgivande floderna har under senare år alltmer blivit till dödliga hot. Då i slutet av augusti i år de två största floderna, Padma och Jamuna, samtidigt flödade över drabbades Bangladesh av den värsta översvämningsskatastrofen någonsin, en översvämning som lade nära tre fjärdedelar av landet under ett meterdjupt skikt av lerigt flodvatten.

Omkring 30 miljoner människor beräknas ha blivit hemlösa, många drivna till överfulla nödläger eller till provisoriska skjul längs väg- och flodbankar. 2 000 människor uppges ha omkommit i vattenmassorna och hundratals offer skördas dagligen i sjukdomar och svält som följer i översvämningens spår. En halv miljon nya fall av diarrésjukdomar, de flesta försakade av förorenat dricksvatten, beräknas inträffa varje dag.

Effekterna av översvämningen försvåras av den fördjupade fattigdom som en växande andel av befolkningen tvingas leva i. Utarmningen på landsbygden har tvingat fler människor att bosätta sig på områden som lätt översvämmas; den billigaste marken är vid flodkanter. I städerna är det i första hand de fattigas lågt liggande slumområden som översvämmas. Sjukdomar och svält skördar fler offer bland de två tredjedelar av landets befolkning som redan "normalt" är akut undernärda.

I år har också de mycket rikas, utlänningsarnas och ambassadfolkets Gulshan och

affärskvarteren i Mothijeeel i Dhaka översvämmats. President Ershad själv lär ha klatfäst runt i stövlar bland halvöda kakkerlackor i sitt palats. Här fanns dock möjligheten att gå en eller flera trappor upp.

Hur mycket av den växande grödan som gått till spillo är ännu oklart. Enligt myndigheter har över en miljon hektar risfält förstörts och man bekräftar att minst en fjärdedel och kanske så mycket som hälften av höstens risskörd har gått förlorad. Höstet (aman) är den i särklass viktigaste grödan och svarar för mer än hälften av den totala risproduktionen i landet.

Den fulla effekten av höstens förstörda risskörd kommer först till vintern (aman skördas i november-december) och den drabbar främst de jordlösa, vars arbete är säsongbetonat och beroende av skördeutfallet. De utgör redan idag över hälften av landsbygdsbefolkningen och med årets översvämning kommer deras antal att öka.

Fler småbönder tvingas in-teckna sin jord för att få pengar till mat, fler arrendatorer förlorar sina arrenden. Skaran av arbets-sökande ökar samtidigt som arbetstillfällena inom jordbrukssektorn minskar. Den jordägande eliten som har överskottsris berörs inte. För den kan genom en kombination av manipulationer, spekulationer och våld samma felslagna skörd innebära ökade jordinnehav, växande rikedomar och förstärkt makt.

Inte endast växande grödor har ödelagts utan också byggnader och kommunikationer. Enligt uppgifter i sept-okt har flodvatten skadat eller förstört 79 000 km vägar, 700 km järnvägar, 150 broar och 450 km fördämningar (*India Today*, 15 okt) vartill kommer hundratals kraft- och telefonledningar (*Newsweek*, 19 okt).

De fattiga har föga nytta av ovannämnda infrastruktur — i själva verket gynnar den de redan besuttna på de fattigas bekostnad, främst i det att den suger upp utvecklingsresurser som kunnat satsas på alternativa teknologier och program till fromma för folkflertalet.

Mänsklig arbetskraft till det mödosamma återuppbyggnadsarbetet kommer förvisso att finnas — till svårtlöner. Men det krävs stora pengar och en väldig organisation, faktorer som ger staten och en korruperad byråkrati rika möjligheter att öka sina förmögenheter och sin makt.

Armén kallas in

Sedan president Ershad i slutet av augusti väddjat om internationellt katastrofbistånd har nödhjälpen vällt in över landet, ackompanjerade av TV-bilder, överlämningsceremonier och fladdrande banderoller. Förutom USA och Japan, som är de tyngsta enskilda biståndsgivarna, har ett flertal muslimska länder bidragit: Saudiarabien, Kuwait, Pakistan, Irak, Qatar och Turkiet.

Förnödenheter finns alltså att tillgå. Frågan är i vilken utsträckning de når ut till det nödställda folket.

Det finns en utbredd misstro mot regeringens förmåga att distribuera och att rättvist fördela hjälpsändningarna till de drabbade. Det är en välgrundad misstro: dels är regeringsmaskineriet helt enkelt trögt och dels visar erfarenheterna att politikerna brukar sin roll i nödhjälpsarbetet för att

skaffa egna fördelar. I år har man dock, under trycket av utländska regeringar, internationella biståndsorgan och inhemsk kritik tvingats till viss återhållsamhet.

Armén har kallats in för att distribuera regeringens katastrofhjälp. Militären kan förväntas vara mer neutral — och har förmodligen den enda fungerande organisationen för ett uppdrag av den här arten.

Många utländska givare, och även statliga biståndsorgan, har betronat NGO:ernas roll i katastrof- och återuppbyggnadsarbetet och efter påtryckningar har regeringen måst låta dessa bruka sina egna kontaktnät vid distribution av nödhjälp.

De inhemska gräsrotsorganisationerna är ofta mycket kritiska till ren nödhjälp. Erfarenheten visar att den lätt skapar ett beroendeförhållande som motverkar den organisering bland de landlösa man verkar för. Men ställda inför omfattningen av årets översvämningar har även de mest kritiska sett sig tvungna att gå in med hjälpinsatser.

Biståndsfällan

Som NGO:erna ser det är katastrofhjälpen en del av biståndsfällan. Bistånd är något som görs för — inte av folket. Istället hjälper man lokala grupper att organisera sig — för att själva identifiera behoven, själva bestämma mål och metoder.

Man stimulerar till kollektivt sparande och startar små ekonomiska verksamheter för att få pengar till gemensamma ändamål. Inom ramen för lokala projekt med skolundervisning och yrkesutbildning, alternativt hälsovård, jordbruks- och hantverksaktiviteter kan man ifrågasätta strukturer på bynivån och därmed bidra till att göra de fattiga landlösa medvetna om det ekonomiska och politiska mönstret i förtrycket av dem.

Endast genom organisering och ökad medvetenhet kan de fattiga gå emot storbönder och andra byns mäktiga, kan de öva inflytande på lokala politiker, kan de ställa krav om förändring och kan de få kontroll över sin egen verklighet.

NGO:ernas ökade roll i utvecklingsarbetet är glädjande men också oroande. Det finns bland allt annat en, för de fattiga svårundviklig, *nödens* korruption i Bangladesh: alltför mycket pengar alltför snart kan äventyra målsättningen med NGO:ernas arbete och förstöra projekten. Där det finns förmåner att hämta får de rika dessutom intresse av att ta över.

NGO:ernas arbete är i allt väsentligt ett arbete i det tysta, ett långsamt, mödosamt och ofta farligt arbete. Det är inte desto mindre den enda framkomliga vägen.

Att Bangladesh för andra året i följd drabbas av en översvämning av den här omfattningen är ett tecken på att den ekologiska balansen i regionen är allvarligt störd.

Att skogsskövlingen i Himalaya är en viktig faktor tycks stå klart. Den medför ökade vattenmängder i Bangladesh och igenslamning av floderna. Indiens roll, när det gäller vattenregleringen i Farakkadammen i Ganges, är kontroversiell och har politiska implikationer.

Också den inhemska utvecklingspolitiken har i det här sammanhanget kritiserats: den

oplanerade och ovetenskapliga utbyggnaden av fördämningar och vägar och det eftersatta underhållet av kanaler och slussar.

Presidenten efterfrågar emellertid "en permanent lösning". Denna visar sig, inte oväntat, ligga utanför Bangladeshs gränser och bygga på en kapitalintensiv teknologi som ytterligare befäster landets biståndsberoende och som i sista änden gynnar endast de ekonomiska och politiska eliterna i de berörda länderna, nämligen ett komplicerat damm- och kraftverksbygge i Nepal.

Ett sådant skulle kosta minst 50 miljoner dollar och ta minst 50 år att genomföra. Men vad värre är — det skulle dränka stora skogs- och jordbruksområden och jaga den lokala befolkningen längre upp i bergen och det skulle bidra till att skapa ytterligare jorderosion, torka och översvämning.

Miljörörelse

Nu existerar sedan lång tid tillbaka en folkets miljörörelse i Himalaya, en motståndsrörelse som kräver stopp på skogsbolagens härjningar och de besinningslösa avverkningarna och som verkar för en ny- och återplantering av Himalaya-sluttningarnas träd. Inga korrupta regeringar och byråkratier och inga multinationella företag tjänar pengar på en trädplanterande rörelse, därför är denna inte så intressant.

Men träden växer och regn- och smältvattenmassorna sugs upp och Ganges-dalen inklusive Bangladesh utsätts för färre förödande översvämningar som hårdast drabbar de fattiga. *Det* är intressant.

I Bangladesh finns grogrund för liknande, folkligt baserade miljörörelser. För ett år sedan bildade tretton NGO:er en kommitté — the State of Environment Committee — för att under två år studera ekologiska frågor. Den planerar att sammanställa en rapport som ska ge underlag för NGO:ernas arbete mot miljöförstöring.

För ögonblicket ser det ut som Ershad-regimen går starkt ur översvämningkatastrofen, åtminstone om omfattande epidemier och en utbredd hungersnöd kan undvikas. Oppositionen höll sig till en början tyst; den inriktade sig på hjälparbetet för att inte förlora politiska poäng. Kravet på nyval har inte upprepats. Men man vässar klorna.

Ershad kritiseras för att exploatera mänskligt lidande i syfte att främja sin politiska karriär, nämligen genom att lägga beslag på all publicitet. I övrigt hakar oppositionen på den kritik som utländska regeringar och internationella biståndsorgan riktat mot landets utvecklingspolitik.

Den etablerade oppositionen i Bangladesh utgör under alla förhållanden inget alternativ. Det finns ingenting som talar för att situationen för folkflertalet skulle på något sätt förändras med ett eller annat av oppositionspartierna vid makten.

Det enda alternativet ligger i efterverkningarna av NGO:ernas arbete, det arbete som syftar till en samhällsomvandling som gynnar de fattiga och som är kopplat till en alternativ ekonomi baserad på ekologiska hänsynstaganden.

Eva Rosén-Hockensmith

Seger med frågetecknen

Militären behåller makten trots Benazir Bhuttos valseger

Valresultatet i Pakistan gör Benazir Bhutto till nationens rättmätiga politiska ledare. Hon etablerade sitt parti, pakistanska folkpartiet (PPP) som det största enskilda partiet i nationella församlingen. PPP fick 92 mandat, fler än något annat parti. 54 mandat gick till den islamiska demokratiska alliansen (IDA) och 13 mandat till Mohajir Quami-rörelsen (MQM). De återstående mandaten togs av små partier och av oberoende kandidater.

Valet i Pakistan hölls när landet genomlever den mest kritiska perioden i sin historia. Landet är splittrat, nationalism och separatism dominerar i den nordvästra gränsprovinserna där miljoner afghanska flyktingar bidrar till spänningarna.

Separatism och nationalism är också ett dominerande inslag i Baluchistan där ett uppror under 70-talet påskyndade Zulfikar Ali Bhuttos fall. Det finns fortfarande omkring 20 000 baluchistanska flyktingar i Afghanistan vars existens utgör en potentiell kärna till oroligheter. I Sindprovinserna har konflikten mellan de ursprungliga sindierna och den från Indien brödriga urdotalande befolkningen — kallad muhajirer — lett till ett stort blodbad under året.

Till allt detta kan läggas konflikten mellan olika islamiska fraktioner, utspridd korrupcion och vapen- och narkotikahandel som är ett resultat av de afghanska flyktingarnas verksamhet. Ett annat inhemskt och påträngande problem är den nedåtgående ekonomin i landet. Pakistan har en utlandsskuld på 16 miljarder dollar och en tom statskassa.

Problem under mattan

Under valkampanjen har alla parter undvikit de ovannämnda problemen. Valet har cirklats kring två döda män — General Zia ul-Haq och Zulfikar Ali Bhutto. PPP vill göra Pakistan fri från generalens arv medan IDA vill hålla det vid liv och förhindra en tillbakagång till något som de själva kallar för Bhutto-despotism. Vissa regeringskällor uppger att enligt en uppgörelse före valet mellan försvarsstaben och partierna borde inte frågor som utrikespolitik, den ekonomiska politiken och frågan om arméns kostnader tas upp under valkampanjen.

Enligt konstitutionen kan presidenten välja vilken parlamentsledamot som helst till att bilda regering. Kandidaten ges 60 dagar att skapa förtroende. Denna praxis uppfanns av general Zia för att styra politikererna. Det innebär att kandidaten inte nöd-

vändigtvis behöver representera det största partiet. Presidentens ord är avgörande.

President Ghulam Ishaq Khan var en hängiven Zia-anhängare vilket gör honom misstänkt i många människors ögon. Men han har visat, åtminstone fram till valet, att han är redo att följa den konstitutionella praxisen. Det kanske är det enda alternativet för honom. Man kan påstå att inte ens armén kan fortsätta med Zias politik i evighet. Militären idag vill ha ett civilt ansikte för att bevara sina intressen. Man kan dra paralleller med situationen på 70-talet då Benazir Bhuttos far Zulfikar Ali Bhutto valdes av militären till att ta över makten. Idag vill de militära krafterna ha en snabb återgång till en civil regering och stabilitet.

USA trycker på

Till Benazir Bhutto och de andras politikernas fördel talar att en bred opinion anser att det kan bli ödesdigert om makten behålls av militären. Då kan det amerikanska biståndet sättas på spel. Washington har gjort klart att Pakistans ställning som det tredje största mottagarlandet av USAs militära och ekonomiska bistånd skulle inte bibehållas om valet inte hölls.

I en intervju den 18 november antydde Benazir Bhutto att de militära krafterna skulle stödja henne och att hon kunde förvänta sig att bli kallad av president Ghulam Ishaq Khan för att bilda regering inom kort.

Benazir Bhutto inser att endast en uppgörelse med militären kan säkra hennes övertagande av makten. Det har lovat att om PPP vann valet skulle armén få nominera nästa president samt både utrikes- och inrikesminister. Hon har även erbjudit sig att bilda särskilt militärutskott där armén skulle ha en permanent och beslutsfattande konstitutionell roll enligt turkisk modell.

Benazir Bhutto underströk att hon skulle samarbeta med generalerna. "Det är svårt i det nuvarande Pakistan för en civil regering att överleva utan understöd från armén", sade hon.

Hon tänker inte undersöka påstådd korrupcion och brott mot mänskliga rättigheter under Zias diktatur. Hon har inte heller lovat slå till mot den mäktiga vapen- och narkotikamaffian. Däremot vill Benazir Bhutto garantera en intim förbindelse med Washington. Hon kommer fullfölja Zias politik gentemot Afghanistan.

"Sålt sig till militären"

PPP-aktivister, framför allt de tusentals som blev misshandlade och fängslade under Zias tid, misstänker att hon "sålt sig" till armén redan långt före valet.

När Benazir Bhutto kommer till makten blir det en fråga om balansgång mellan partiets intressen och regeringsintressen. Hon

har redan avlastat partiet från de mera vänsterinriktade och militanta. I stället har hon tagit ombord före detta medlemmar av muslimska förbundet (PML) och andra inflytelserika jordägare och affärsmän.

Hon behövde 104 mandat för en absolut majoritet. Hon fick 92. Den mest troliga partnern för henne är MQM, en kraftfull ny faktor i Sindprovinserna. MQM fick sina 13 mandat i Karachi och Hyderabad. Fast hon har hävdats att även utan MQM-stödet skulle hennes PPP ha en majoritet i nationella församlingen. Hon menar att oberoende kandidater stod på hennes sida och att en del av dem skulle gå med i hennes parti.

Benazir Bhuttos motståndare Nawaz Sharif, ensam ledare för IDA ger inte lätt upp sina ambitioner att leda parlamentet. Enligt vissa källor tillbringade han flera timmar med president Ghulam Ishaq Khan sedan valresultatet hade blivit känt. Han träffade också MQM-ledarna efter valet.

Mycket beror av om islamiska fundamentalister, högern och de starka och korruperade civila och militära byråkraterna kommer att acceptera Benazir Bhuttos seger och låta henne fullfölja genom att bilda regering.

Benazir Bhutto är tvungen att forma en konservativ regering bestående av de högerinriktade inom hennes eget parti plus före detta anhängare av Zias regering. Samtidigt kommer då de radikala elementen i PPP att bli mer och mer fiendliga om hon förefaller bli snärvjäd av militären.

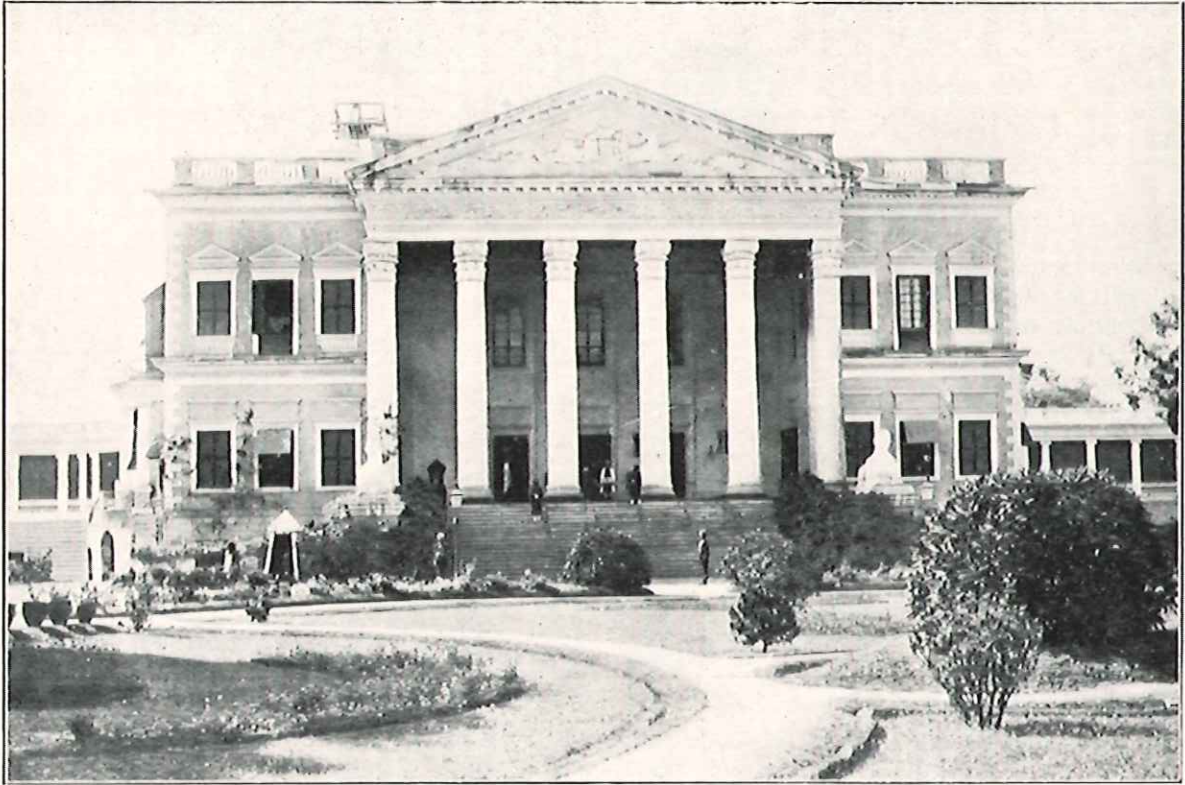
Om hon lyckas förena PPP med MQM kommer hon visserligen att öka den nationella stabiliteten men inte bli betraktad som trovärdig av de militanta sindierna. Detta kan på lång sikt leda till ökad nationalism i Sindprovinserna.

Det kommer inte att bli lätt att uppfylla kravet från den allmänna opinionen att göra slut på narkotika- och vapenaffian, speciellt inte när denna maffia är nära förbunden med många högerpolitiker och med civila och militära tjänstemän.

Att genomföra skattereformer, som hon blir tvungen att ta itu med, blir inte heller en lätt uppgift för henne. Världsbanken utövar påtryckningar på Pakistan för att höja inkomstskatten och staskassan behöver också tillgångar vilka för närvarande inte finns.

Det är svårt att avgöra hur länge den politiska smekmånaden varar. En sak är klar: vilket av partierna som än kommer till regeringsmakten så är det armén som är den verkliga segaren. Zias islamiseringspolitik presscensur och kulturell isolering kommer kanske att så småningom tynas bort. Men den halv miljonstarka armén kommer även i fortsättningen att styra landet.

Zahoor Syed

HYDERABAD RESIDENCY MAIN BUILDING.

Residenset i Hyderabad byggdes åt guvernören James Kirkpatric vid 1800-talets början.

Diplomati vann södern åt briterne

Det brittiska systemets självständiga guvernörer med egna residens vid de indiska furstehoven var ett diplomatiskt genidrag som innebar att engelsmännen gjorde vad utländska erövrare misslyckats med i årtusenden:

De skaffade sig kontroll över hela den indiska subkontinenten.

Ostindiska kompaniets utveckling från handel till herravälde över ett imperium är en av de mest anmärkningsvärda händelserna i den moderna historien. Madras, Calcutta och Bombay var under Kompaniets kontroll och kallades för presidentskap.

Under 1600- och 1700-talen började mogulväldets centraliserade makt att avta på grund av svaga härskare och sönderfallande administrativ kontroll.

Tog chansen

Ostindiska kompaniet tog omedelbart chansen att fylla det politiska tomrummet,

under förevändning av att vilja ge de egna handelsstationerna beskydd.

Man spelade på de osäkerhetskänslor som uppstått bland de olika statsförbunden efter sammanbrottet för den centrala mogulmakten och slog mynt av den europeiska överlägsenheten i militär styrka och vapenmakt.

Det som erbjöds överhuvudet för den vänskapligt inställda furstestaten kallades understöd, "beskydd". I gengäld fick den lokale härskaren avstå sin rätt till självständig utrikespolitik och var tvingad att uppta den av Kompaniet utsedde politiske officeren eller guvernören vid sitt hov. Övriga anställda ägnade sig uteslutande åt handel.

Lord Wellesley blev generalguvernör 1798. Han lanserade det ovannämnda systemet i stor skala. Med tiden blev alla furstestaterna brittiska protektorat.

De politiska residensen blev de verktyg som skaffade briterne indirekt kontroll över vidsträckt områden, områden som de varken hade resurser att erövra militärt, än mindre administrativa möjligheter att förvalta själva. Det hela var ett diplomatiskt genidrag.

Inrättningen tjänade ursprungligen som kontor för en brittisk *Vakeel* (ambassadör eller politisk rådgivare) som sökte skapa en vänskaplig hållning hos den lokale härskaren

och samtidigt hålla ett vakande öga på hans relationer till europeiska och inhemska rivaler.

Tog över allt

Men med tiden fick inrättningen inflytande över i stort sett varje del av regeringsapparaten, dock ständigt under sken av att blott vara en utländsk beskickning.

Hyderabad, sedan århundraden styrt av muslimska härskare, nizamer, var en av de första större furstestater där ett brittiskt residens öppnades.

1779 kom John Holland till Hyderabad med uppdrag att bedriva ömsesidiga förhandlingar. Staten var då omgiven av vänskapligt sinnade furstestater och stod under stark påverkan av fransmännen genom den berömda äventyraren Monsieur Raymond.

Briterne ansåg Hyderabad vara en svag och lämplig stat att lägga under sig. Inom två år hade Holland blivit chef för ett permanent residens i Hyderabad. Snart hade han slutit förbund med nizamen och förvandlat Hyderabad till en stat som "beskyddades" av Ostindiska kompaniet mot att den övergav sin självständighet. Förutom att hålla en politisk guvernör — resident — vid sitt hov var Nizamen även tvungen att försörja "understödjande truppstyrkor" inom

statens gränser.

Vid 1800-talets inledning hette den brittiske guvernören i Hyderabad James Kirkpatrick. Han förmådde nizamen att bygga honom ett nytt residens. Men detta skedde inte utan problem.

När Kirkpatrick först presenterade ritningarna på det tilltänkta palatset, blev reaktionen kraftigt avvisande, vilket gjorde guvernören mycket förskräckt.

Meer Alam, furstens premiärminister, förklarade då att motståndet berodde på planritningens storlek. Skissen var lika stor som de kartor över nizamens fustedöme som fanns tillgängliga. När Kirkpatrick senare, på ministrernas inrådan, presenterade en ritning i betydligt mindre format gav fursten sitt omedelbara godkännande...

Kirkpatrick tronade i residenset i Hyderabad till 1805, därefter leddes det genom åren av inte mindre än 52 olika guvernhörer.

Brittisk livsstil

Under senare delen av 1800-talet började den brittiska överlägsenheten i Indien också knäcka det politiska motståndet inom Hyderabads regering. Den politiska överlägsenheten förbådade en ny era av kulturellt och socialt ledarskap för residenset.

Den kulturella sammanflätningen av många regionala och etniska grupper var särskilt tydlig inom det så kallade "ingrizi ilaka" — det engelska området eller residensområdet och i de militära förläggningarna i Secundabad, Trimulgery och Bolarum.

Samvaron mellan de höga militära officerarna och den lokala högadeln gjorde att intresset för den brittiska livsstilen tilltog. Byte av domstolsspråk från persiska till urdu, modet med engelsk utbildning bland de högre samhällslagren, förändringarna inom transportväsendet, höjd bildningsnivå plus flera andra faktorer bidrog till att göra det brittiska residenset till den nya medelpunkten i furstedömet.

Men detta kan inte undandra Hyderabads residens från ansvaret för att ha förstört den vitalitet och självständighet som skapar styrka och värdighet i en stat. Inblandningen i tronföljdsprocessen för nizamerna, vid tillsättandet av premiärministern och i statens skötsel var några av de värsta yttringarna av imperialismen.

Uppehållandet av en stor armé med 15 000 man som kontrollerades av guvernören, men avlönades av nizamen, resulterade i fullständig ekonomisk ruin för Hyderabad. Detta skapade den våg av motstånd mot residenset som kulminerade under Sepoyupproret 1857.

Följande beskrivning, ur ett annat sammanhang, kan lämpligen passa på det brittiska residenset:

"Det finns ett märkligt fenomen i in-sektsvärlden där ett ägg läggs i en levande varelses kropp och när sig av sin ovilliga amma genom att gradvis suga i sig allt fett, kött och vävnad av offret tills det dör eller är helt utmattat".

Det brittiska residenset upphörde att verka i och med att staten Hyderabad införlivades med den indiska unionen.

A M Bakshi

Artikelförfattaren är forskare i historia vid universitetet i Hyderabad, Andhra Pradesh.

Det statliga FFs granatgevär Carl Gustaf tillverkas i Indien på licens. Licensavtalet slöts 1976 och förnyades 1986 på fem år. Avtalet har inte prövats av den svenska regeringen, men FFV har haft regeringens tillstånd att exportera komponenter och reservdelar i anslutningen till licenstillverkningen. Från och med den 1 juli i år får inga avtal om licenstillverkning av vapen förlängas utan regeringens tillstånd.

"Indier får döda tamiler med svenska granatgevär"

I sista stund hann vi i förra numret få med regeringens svar om de svenska vapnen i Sri Lanka. Indier får skjuta ihjäl tamiler, men lankeser får inte göra det, var kontentan. SYDASIENS Thomas Bibin återkommer här med en längre kommentar.

Brevet från utrikeshandelsminister Anita Gradin bekräftar vad SYDASIEN tidigare skrivit om det statliga FFVs granatgevär Carl Gustafs roll i kriget i Sri Lanka. Gradin

är inte överraskad att indierna tagit med sig vapnet när man intervenerade i Sri Lanka.

Men i brevet serverar Gradin en nyhet som borde stämma till eftertanke vad det gäller principerna för svensk vapenexport. Hon skriver att:

"Från svensk sida välkomnades den freds-uppgörelse som för något år sedan nåddes mellan Sri Lankas regering och den tamilska gerillan under medverkan av den indiska regeringen. Att striderna trots uppgörelsen har fortsatt måste starkt beklagas. (På grund av striderna i Sri Lanka ges inga tillstånd för utförelse av krigsmateriel från Sverige till detta land.)"

Ny volontärorganisation för

I april i år bildades i Oslo en ny volontärorganisation med inriktning på de lankesiska plantagearbetarna i Sri Lanka och i Indien (dvs de som tvångsrepatrierats dit).

Organisationen kallar sig COPE (The Council for Promotion of Education among Tea Estate Workers in Sri Lanka and Repatriates to India) och SYDASIENS Thomas Bibin finns med i styrelsen.

Vi har i tidigare nummer berättat om denna den fattigaste bland fattiga grupper i Sydasiens. I Sri Lanka där ca 80 procent är läskunniga så har 45 procent av plantagearbetarna ingen skolgång alls.

Bara 1,3 procent av plantagearbetarbarren går i upper secondary (gymnasiet) me-

dan genomsnittet för landet är 9,5 procent.

Antalet universitetsstudierande bland plantagearbetarna är så få att de inte ger utslag i statistiken.

Tanken med COPE är att via ett stipendiesystem ge unga ur denna grupp chansen till högre studier, dvs till yrkesutbildningar och universitet. Som det är idag finns det inte ens lärare eller sjukvårdspersonal från de egna leden.

COPE har här avsiktligt valt att avstå från att ge hjälp till lägre skolformer. Skälet är dels att där krävs en större (och annorlunda konstruerad) organisation och dels att där finns idag insatser på gång genom t ex ett SIDA-program i Sri Lanka. Men de som

Detta är veterligen första gången som den svenska regeringen offentligt ger sin syn på Sri Lanka som mottagare av svenska vapen.

Under invigningen av Kotmaledammen 1985 tillfrågades dåvarande försvarsminister Thunborg om detta, och han svarade då harmset att frågan inte var aktuell.

Slutsatsen blir alltså att det generella svenska vapenexportförbudet tillåter indier att döda tamiler med svenska vapen men inte lankeser att göra detsamma.

Indien som inte bara befinner sig i detta krig (eller hot om krig) får svenska vapen, men Sri Lanka, som under åren bara haft detta krig att tänka på, får inga svenska vapen ifall de skulle vilja ha.

Således ännu ett exempel på svensk dubbelmoral i vapenexportfrågan och ännu ett exempel på orimligheten (för att uttrycka det mildt) i den svenska vapenexporten till Indien. Det kan f. ö. påpekas att den lankesiska regeringen 1987 inte slöt fredsavtalet med den tamilska gerillan, utan med Indien.

När vi nu fått den Gradinska slutklämmen i den här affären kan det konstateras att den hamnat i journalistisk skugga av Bofors Indienaffär, Bofors olagliga export via Singapore, Iranexporten och FFVs olagliga export via England.

Dödssiffror

Men skillnaden mellan "vår" och de övriga affärerna (utöver att de stora drakarna inte skrivit om den) är att här vet vi att det svenska vapnet används i krig just nu och det skulle t. o. m. gå att på ett ungefär räkna ut hur många det dödat sen det började användas i oktober förra året.

Mr Kalkat, den nuvarande befälhavaren för de indiska styrkorna i Sri Lanka bör kunna ge ett nära nog precist svar. Det rör sig säkert om minst 500 människor.

Vilka har då de officiella svenska reaktionerna varit före Gradin? Låt oss ge de ex-

empel vi känner till:

"Vill indierna använda Carl Gustaf i krig så är det upp till deras goda eller dåliga omdöme."

Katarina Curman, FFV i SYDASIEN 2/88

"Tja, tja, tja... indierna befinner sig inte i krig med regeringen i Sri Lanka eller staten Sri Lanka..."

Sven Hirdman, chef KMI i SvD 28/10 87

"Indien för inget krig i Sri Lanka."

Dag Törnblom, KMI i SvD 28/5 88

Dessa argument ökar knappast trovärdigheten i den svenska regeringens hantering av undantagen från vårt vapenexportförbud.

Thomas Bibin

Den indiske soldaten. Alltmer fastvuxen i den lankesiska jorden. Och nu också anklagad för upprepade brott mot de mänskliga rättigheterna där. Precis som sina föregångare, de lankesiska säkerhetsstyrkorna.

utbildning av fattiga

vill skaffa sig en yrkesutbildning har inte en enda chans.

COPE är just nu igång med att planera verksamheten och söka finansieringsformer. Det har från början varit klart att man samarbetar med två lokala volontärorganisationer i Sri Lanka resp Indien.

COPE hoppas kunna sätta igång budgetåret 1989/90 med ca 50 stipendier i respektive land. Målet är 1.000 i resp land (1995). Minst hälften av stipendiaterna ska vara flickor.

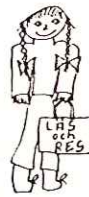
Ni som vill veta mer (COPE trycker just nu upp en folder om verksamheten m m) kan höra av er till COPE, Betzy Kielsbergs vei 15, N-0486 OSLO 4, Norge, tel +47 2 154946.

I yttersta armod lever de tamilska plantagearbetare som förvisats ("repatrierats") till Tamil Nadu i Indien.

Foto: Thomas Bibin.

RES TILL ASIEN

Det är viktigt att resa – för att uppleva, lära sig och få kontakt med människor i en annan kultur! Genom att resa med allmänna kommunikationer och bo på enkla hotell lär man känna landet, långt bortom turistens meningslösa fasader. Vad är en natt på Sheraton jämfört med en natt i en indisk by? Självklart är ledarna infödda. En annan förutsättning för en givande resa är kunskaper. Därför förbereds resorna med studiecirklar och seminarier. Priser från 8 900 till 17 900 kr. Samliga resor är på 35 dagar.

Indonesien Java, Bali och Borneo. På Java kan du bo i en by, bestiga aktiva vulkaner och se den gamla kulturen. På Borneo resa på floderna och vandring i mindre grupper mellan byar i regnskogen. Vår, sommar och höst.

Himachal Pradesh delstat i norra Indien uppe i Himalaya. Vandringar, enligt egna önskemål i små grupper med lokala folkar. Vi besöker även Simla, Agra, Jaipur och Delhi Juni-juli.

Tropisk regnskog orörda delar av världens äldsta naturtyp. Vi bor i byar hos ursprungsbefolkningen och bivack i skogen. Väst-Malaysia och Sarawak. Juni.

Nepal tåg genom Indien. Vi stannar på några platser. Vandringar i små grupper med tolk i Himalaya. Chitwan National Park. Vår och höst.

Natur i Sydasien Nationalparker och kulturella centra i Indien, Nepal och Bangladesh. December och februari.

Rajasthan Fantastiska städer i den indiska Tharöknen, byar och viltreservat. En kortare vandring i små grupper med tolk. Oktober och december.

Kina fyra resor med tonvikt på landsbygd och småstäder. Norra Kina i juni och juli. Södra Kina i september och oktober.

Stora Grisen en resa för dig och dina barn. Spannande upplevelser på ön Babi Besar (stora grisen) på Malaysias ostkust och nationalparken Taman Negara. Juli.

LÄS och RES

Tel 08/717 54 40
Box 208 133 02 SALTSJÖBADEN
— BESTÄLL PROGRAMMET —

INDIEN och/eller NEPAL 4 v. 9 300:-

FYRA RESOR TILL INDIEN
OCH/ELLER NEPAL

*NORDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH NEPAL

*NORDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH DELSTAT RAJASTHAN/
EXPEDITION KAMELSAFARI

*KASHMIR - LADAKH (LILLA
TIBET) - TREKKING I
HIMALAYAS

*SYDINDISKA KULTURSTÄDER
OCH BADSEMESTER PÅ KOVALAM
BEACH

INDIA TOURS

Indiespecialisten: resor, inkvartering etc.
Även lågprisbiljetter till hela världen.

Sveavägen 33, 4 tr, 111 34 Stockholm, SWEDEN
Tel. 08-20 21 39. Telex 12625 Condor S

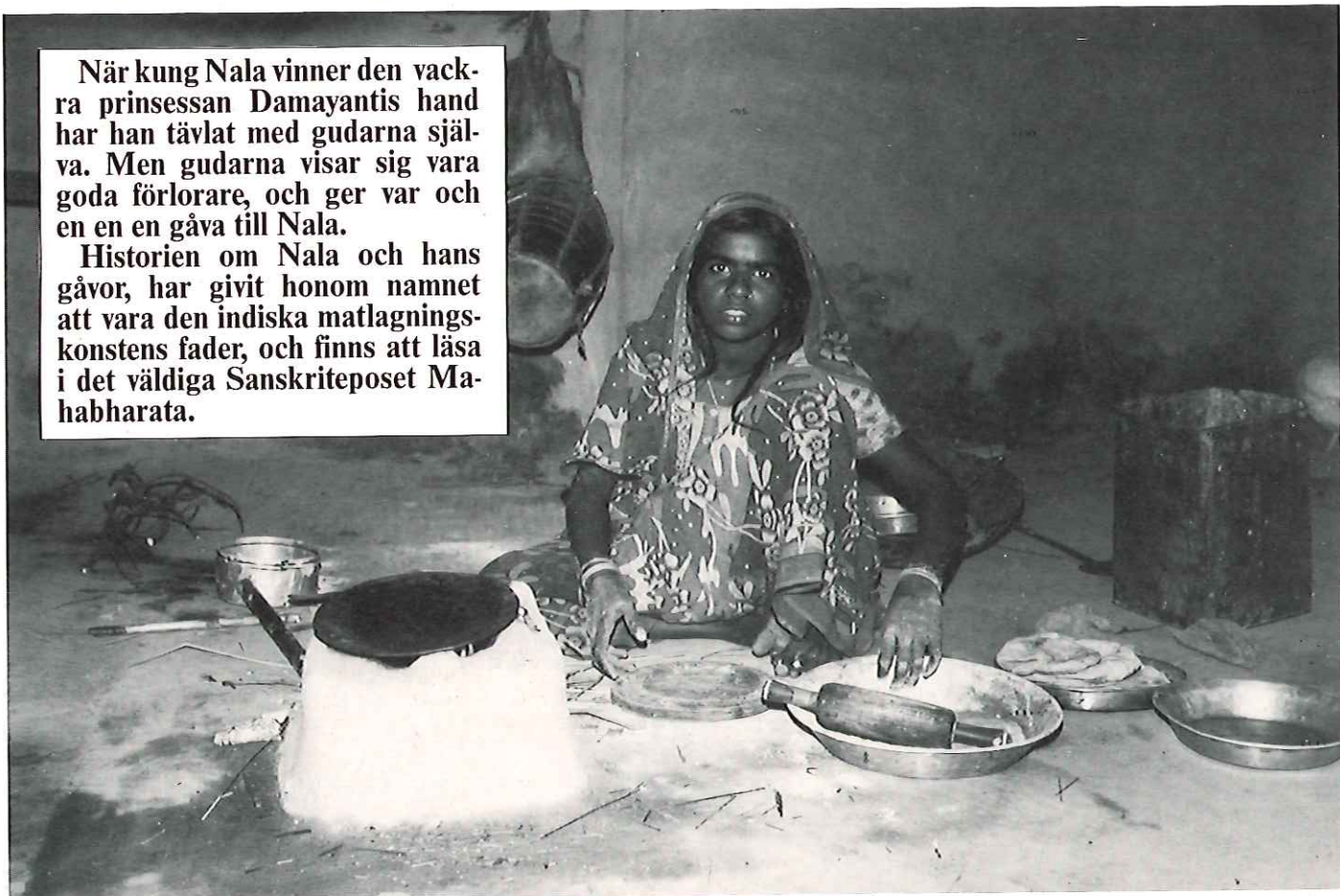

Kung Nala

Det indiska kökets fader

När kung Nala vinner den vackra prinsessan Damayantis hand har han tävlat med gudarna själva. Men gudarna visar sig vara goda förlorare, och ger var och en en gåva till Nala.

Historien om Nala och hans gåvor, har givit honom namnet att vara den indiska matlagningskonstens fader, och finns att läsa i det väldiga Sanskriteposet Mahabharata.

Viktigaste för Nalas framtida karriär som matlagningsexpert är gåvorna från eldsguden Agni och dödsjuden Yama. I Edgrens översättning av sagan från 1880 beskrivs det så här:

Agni skänkte eldens lydnad,
När den fordrades af Nala,
Gaf desslikes honom verldar,
Strålände af egen klarhet.
Jama skänkte njutningsfröjd...

I H. Kellgrens översättning (Helsingfors 1852) lyder den sista raden

Fin smak förlänade Yama

Nala och Damayanti var nu lyckligt gifta men detta är bara sagans början. Efter bröllopet blir Nala besatt av en ond ande och förlorar både den vackra Damayanti och sitt rike. Åtskilda vandrar de runt i Indien och letar efter varandra. Efter en tid erbjuder den förklädde Nala (som har tagit täcknamnet Vahuka) sina tjänster till kung Rituparna. Han beskriver sina färdigheter som följer:

I min konst att tygla hästar

finns (sic) på jorden ej min like...
Och i kökets yrken är jag
konsterfaren mer än någon.

(Edgren)

Nala får jobbet.

Av en tillfällighet råkar den vackra Damayanti vara på samma ställe. Hon blir nyfiken på den nyanställda och ber en tjänarinna att spionera på honom. Tjänarinnan berättar sedan följande:

Många röda vilddjursstekar
Bragtes upp för Rituparna...

För att rena dessa stekar
Sattes skålar rundt omkring dem,
Och han såg på dessa skålar,
Och de fylldes strax med vatten.
Men så snart Vahuka fullgjort
Stekens sköjljning, steg han framåt,
Tog en handfull vissnad gräs och
Lyfte det mot solens strålar,
Och på ögonblicket tändes
Detta gräs i ljusa flammor.
När jag skådat dessa under,
Gick jag häpen hit tillbaka.

Nala var inte bara erfaren i kökets yrken, han kunde också skaffa vatten utan kranar och tända kökselden utan tändstickor. Tack vare denna saga fick Nala äran att bli utsedd till den indiska matlagningens grundare. Därför, när man senare skrev kokböcker på sanskrit, hävdade man att de hade skrivits av Nala själv, så att ingen skulle betvivla deras auktoritet. En sådan kokbok är Pakadarpana, "Matlagningens spegel". "Matlagningens spegel" skrevs troligen för cirka 800 år sedan. Den är en liten bok på ungefär 50 sidor, innehåller hundratalet recept och är skriven på vers.

I Indien var matlagning tekniskt sett en gren av Ayurveda, som är den traditionella indiska läkekonsten. Precis som det medeltida Europas kokböcker är Pakadarpana inte bara en receptsamling utan också på sätt och vis en bok om hälsokost. Den beskriver varje maträtts *gunas*, "goda egenskaper" och varnar för *dosas*, "dåliga egenskaper". Många av de senare är självklara: man ska inte använda insektättna blad, härsket smör, möjligt ris och så vidare. Det är också viktigt att man äter rätt sak vid rätt årstid. "Tunga" rätter ska man inte äta på sommaren.

I Pakadarpana liksom i andra tekniska sanskritverk visar sig den indiska tendensen att indela allt i en mängd olika kategorier. Indiska teoretiker identifierade sex olika smaker eller *rasas* (våra medeltida lärda hittade bara fyra): söt, syrlig, salt, bitter, "stikkande" (pungent) och kärv. Kombinationer av de sex *rasas* ger totalt 63 möjliga smaker.

Varje *rasa* påverkar kroppen på ett bestämt sätt. Den syrliga *rasan* främjar matsmältning, den söta *rasan* bygger upp benmärg och den bittra retar aptiten och så vidare.

Mat delar man in i fem kategorier: *bhaksya*, mat som man äter genom att tugga (som kött), *bhojya*, mat som man äter utan att tugga (gröt t ex), *cosya*, mat som man suger (kräftska), *lehya*, mat som man slickar i sig (glass), och *peya*, mat som man dricker (mjölk).

Men trots all teori är Nalas verk en riktig kokbok. Som i andra äldre kokböcker hittar man här inga mått eller annan modern information. Det är bara tillagningssättet som beskrivs. Ett recept för kött med ris (det rekonstruerade receptet finns i slutet av denna artikel) lyder så här:

Fyll en gryta till tre fjärdedelar med vatten. Sätt grytan på elden. När vattnet kokar upp tillsätt en fjärdedel vältvättat ris. Låt riset koka en stund. Skär kokt eller rått kött i bitar lika stora som riskorren. Salta och lägg köttbitarna i grytan.

Koka en stund, rör sedan i *ghee* smörolja. När vattnet har kokat bort, sätt grytan på askan. Häll i kokosmjölk, färskt smör och vackra *ketaki* blommor och därefter poppadumsmulor. Aromatisera med mysk och kamfer. Lägg på ett tättslutande lock för att bevara aromen. Låt grytan stå på glödande kol tills allt är genomkokt.

Recepten i Pakadarpana visar den indiska maten som den var innan turkiska muslimer ockuperade norra Indien vid början av 1200-talet. Precis som indiska språk, indisk arkitektur, konst och religion blev djupt påverkat av den islamska kulturen så blev matlagningen det också. Detta märks inte minst i det indiska kulinariska ordförrådet som till en stor del består av arabiska och persiska låneord.

En annan stor förändring orsakades av ankomsten av de europeiska köpmännen som förde in tomat, potatis, jordnötter, paprika och chilipeppar till Indien. Samtliga odlades av indianerna i Mexico och Sydamerika och upptäcktes där av spanjorerna. Den mexikanska chilipepparn mottogs med stor entusiasm i Asien och det är svårt att föreställa sig

särskilt populär där.

Man använder inte lika många kryddor i Nalas recept som man gör numera. Men maten var kryddstark. Man nämner på flera ställen en kryddblandning som hetertrikatu, "de tre skarpa", som består av svartpeppar, ingefärspulver och "långpeppar" (piper longum).

Det som kanske är mest påfallande i Nalas kokbok är vikten man lägger vid matens utseende och arom.

Enligt Nala ska man aromatisera maten. Aromämnen är tre: hing, kamfer och mysk.

Hing (engelsk asafetida) är en "doftande" kådlik krydda från träd som växer i Afghanistan och västra Kashmir. Om doften finns delade meningar. Vissa matkännare liknar den vid färsk tryffel, medan en vän till mig säger att hing luktar kattpiss. Med andra ord är hing som surströmming. Man älskar eller avskyr den. Förr användes hing i Europa som medicin för nervbesvär. En teori var att lukten var så hemska att den gav nervsystemet en välgörande chock. Hing används fortfarande i indisk matlagning, särskilt i väst

indisk eller indonesisk mat utan den. I delar av Andhra Pradesh i Sydindien äter man i snitt 60 gram chilipeppar (dvs malda torkade röda chilipepparfrukter) per dag. Denna mängd motsvarar tre burkar cayennepeppar.

Maten i Nalas kokbok är varken påverkad av det muslimska köket eller latinamerikansk jordbruksimport. Recepten liknar till en del de nuvarande, men skillnaderna är ändå stora. Det verkar som om Pakadarpana hade skrivits i Sydindien eftersom det finns vissa likheter med det nutida tamilska köket.

Kokosmjölk ingår i flera recept och ännu mera tankeväckande är användningen av *urhad dal*. *Urhad dal* (eng. black gram) är en linnsort. Av någon oförklarlig anledning tycker tamilkockar om att tillsätta krossade okokta urhadlinser i sina rätter. I norra Indien gör man inte så, och *urhad dal* är inte

och söder. Den värms i matfettet för att frigöra aromen och hålls sedan över maträtten. Med hing bör man experimentera sig fram. Ytterst lite (åtminstone till att börja med) ger maten en intressant nyans.

Kamfer (ordet kommer från sanskrit) är ett starkt luktande ämne som erhålls ur ved och blad av kamferträdet (cinnamomum camphora). Liksom hing har kamfer använts i Europa som medicin, både som hudretande medel (dvs som liniment) och mot hjärtsvaghet.

Det tredje aromämnet är **musk** som är den starkt luktande utsöndringen från en körtel hos muskdyrshansen. Förr användes den som stimulerande medel, men nu mest i dyra parfym. På grund av sin musk är det lilla muskdyret, som lever i Nepals, Indiens och Kinas högfjäll, utrotningshotat. Lyckligtvis kan man nu framställa musk på kemisk väg

För att ge läsaren en praktisk orientering i den medeltida indiska matlagningskonsten ska vi här rekonstruera tre recept från Nalas kokbok. Alla tre har prövats i ett modernt svenskt kök. Vi återger recepten ungefär som Nala gör i sin kokbok fast med mått angivna.

Pakvakusmandaphalapaka: Squash

Kusmanda är en slags pumpa eller squash. Här kan man laga rätten på zucchini.

Ta 3-4 hekto zucchini. Skär i tärningar med en skarp kniv. Avlägsna frön. Lägga bitarna i vatten och tvätta dem. Låt rinna av och strö på havssalt (Nalas kokbok står det alltid havssalt).

Tillsätt 1 deciliter yoghurt, ev 2 matskedar krossad urhad dal och en matsked mango-pulver (amchur) eller citronsaft. Bryn de kryddade squashbitarna i ghee

eller smör (enligt Nala ska de vara stekta "lejon-gula"). Tillsätt 1 tesked bockhornsklöver (fenugeek), 1 matsked svarta eller bruna senapsfrö, 1 tesked spiskummin, 1 matsked sesamfrö samt ev mer krossad urhad dal.

Stek tills squashen är mjuk. Strö sedan över hackad lök och kayaphal blad. Kayaphal är en blomma som idag bara används som medicin i Indien. Vill man ha blomblad i rätten är tulpaner färggranna, billiga och smakliga.

Samanyamamsaudana: Ris och kött

En direkt översättning av detta recept har redan givits.

Koka 2 1/2 deciliter ris halva koktiden. Ris av Uncle Bens typ är bäst lämpat för den här rätten. När riset har kokat i 10 minuter slå bort vattnet. Hacka mycket fint 3-4 hekto kokt kött (jag har använt både lamm och fläsk). Blanda köttet och det halvkokta riset. Rör i några matskedar ghee eller smör, och håll sedan i 1-2 deciliter kokosmjölk (kokosmjölk på

burk eller coconut cream är lättast att använda).

Aromatisera sedan med kamfer och mysk. (Använd bara några kamferkristaller och ett par droppar konstgjord mysk. Jag tog några droppar parfym.)

Vill man vara helt autentisk bör man också blanda ner några matskedar poppadumsmulor. Man saltar vid bordet. Det är en mycket ovanlig rätt som mest är av historiskt intresse. Fast den går faktiskt att äta.

Vrntakasaka: Äggplanta

Skär två eller tre äggplantor i stora tärningar. Strö över 1 matsked havssalt och 2 matskedar ingefärapulver. Låt ligga en stund.

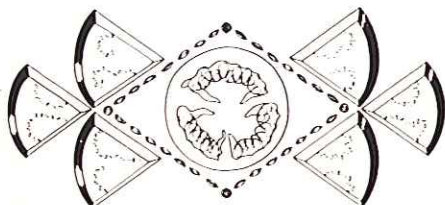
Stek sedan hing (om du vågar), två finhackade vitlökslyftor, 1 tesked finhackad färsk ingefära och 1 matsked korianderpulver i några matskedar ghee eller smör. Tillsätt äggplantan och stek några minuter. Gör en pasta av 1 matsked malda svartpepparskorn, 1 tesked spiskumminpulver, en deciliter yoghurt och någ-

ra matskedar finhackad färsk koriander eller persilja.

Enligt kokboken ska man täcka de halvkokta äggplantstärningarna med denna pasta, någonting som inte går med de äggplantor man köper i Sverige (enligt Nala ska man använda mycket små fasta äggplantor). I stället kan man röra ner pastan i grytan.

Sist aromatiserar man med lite kamfer. De flesta människor, måste jag erkänna, uppskattar rätten mer utan kamfer.

Färden västerut förändrade curryn

1848 härjade den stora hungersnöden på Irland. I London satt man och diskuterade olika åtgärder. En lord föreslog en enkel lösning: man behövde bara skicka flera skeppslaster currypulver till ön. Han trodde att Indier levde på currypulver uttrört i vatten. Kunde dom göra det, då kunde irländarna också.

För några år sedan skulle en svensk biståndsarbetare återvända hem efter flera år på Sri Lanka. Hans mamma ville överraska honom med den sortens mat han åt där nere, och beslöt sig för att göra en curry. Hon blandade några deciliter currypulver i kokt ris och serverade sonen.

Han blev mycket överraskad.

För många västerlänningar är curry en rätt smaksatt med currypulver, och äkta indiskt currypulver är det som finns på burk på snabbköpet. I England däremot är indisk mat lika känd som kinesisk mat här, och curry betyder ofta indisk mat i största allmänhet. "Would you care for a curry?" är en vanlig fråga.

Indisk bankett

En av de första européer som smakade curry var Megasthenes, den grekiske ambassadören vid Mauryahovet i Indien c:a 300 före Kristus. Han skrev, att på en indisk bankett ställde man ett bord framför varje middagsgäst. På bordet sattes en tallrik "på vilken man kastade riset och hällde över olika rätter lagade på det indiska viset". Många tror att detta är den äldsta bevarade beskrivningen av en currymiddag.

Det är inte lätt att bestämma exakt vad en curryrätt är. Det finns "wet curries" som består nästan bara av sås, "vanliga" curries som kan liknas vid våra grytor och "dry curries" som nästan helt saknar sås. Man kan laga en curry på kött, fisk, grönsaker, frukt, blonmor, mjöl och yoghurt eller enbart kry-

ddor och vatten. Tillagningssätten och kryddorna kan variera mycket: i Sydindien ingår ofta kokosmjölk, senapsfrö och curryblad, i Bengalen steker man i senapsolja och smaksätter med socker, på Sri Lanka använder man gärna citrongräs och i Nepal tycker man om den ovanliga och tungobedövande kryddan timur.

Vad som är gemensamt för alla dessa rätter är att huvudingrediensen inte är torkade linser eller bönor (som dal-rätter) och att vatten eller någon annan vätska (kokosmjölk t ex) ingår i tillagningsprocessen. Grillade rätter (kebab, tandori) eller friterade rätter (samosa, singara, vada) kallas aldrig curry.

Sanskrit

I sanskrit finns flera olika ord för rätter som motsvarar curry. Ett av de vanligaste är *supa* och kock heter *supakara* "en som gör supa". Men ordet betecknar också linsrätter (dal). I hindi-urdu motsvarar *salan* och *tarkari* curry. Båda orden är persisk-arabiska låneord. Ett annat gammalt hindi-ord, *kadhi*, finns i texter skrivna på 1600-talet. *Kadhi* är egentligen en särskild sorts curry lagad på yoghurt och kikärtsmjöl ("curd curry"), men ordet har blivit påverkat av det engelska "curry" och kan följaktligen användas för andra curryrätter. Det engelska ordet har också lånats direkt till hindi och andra nordindiska språk, där det stavas *kari*, *kari* osv.

Det är ironiskt att denna gamla urindiska

anrättning har fått sitt namn genom engelskan. Det är tack vare Vasco da Gama som ordet fick en plats i engelskan och andra europeiska språk. Den portugisiska upptäcktsresanden, som sökte sjövägen till Indien, landsteg 1498 i Calicut i södra Indien.

Där fick han och hans besättning smaka rätter, som på det lokala språket kallades *karil*, ett dravidiskt ord släkt med tamil *kari*, "sås". Da Gamas *karil* var välkryddad med svartpeppar, ingefära och andra kryddor, någonting som han säkert uppskattade eftersom avsikten med resan var att hitta kortaste vägen till kryddländerna. Ordet *karil* nämns först i en portugisisk bok som publicerades 1502.

I en annan bok från 1606 skriver en portugisisk författare att vardagsmaten i Indien "är kokt ris som indierna äter tillsammans med flera olika soppor som i den här världsdelen kallas *karil*." Litet senare återgavs för första gången ett curryrecept i en europeisk kokbok, *Arte de Cozinha*, "Matlagningskonsten".

Exotiskt

Från portugisiska lånades ordet till andra europeiska språk och stavat *caril*, *cari* eller *karri* dyker det upp i böcker på holländska, franska, latin och italienska. 1691 nämndes det för första gången i en engelsk bok som *currees*, ett ord som kanske härstammar från portugisiska *caris* pluralformen av *caril*.

Det tog tid innan ordet och rätten fick fotfäste i England. Hundra år senare var ordet curry fortfarande så exotiskt att det

trycktes i kursivstil. Det var inte förrän på 1800-talet som färdigblandat currypulver började säljas i engelska affärer.

Denna färdiggjorda blandning är ett engelskt påhitt. När man lagar en curry i Indien använder man olika kryddor. Vilka kryddor man använder beror på vilken del av Indien man befinner sig i och vad det är för mat som man lagar. Grönsaker kräver andra kryddor än kött, och kött andra än fisk.

Man kan använda två eller tre kryddor eller tjugo. Vanliga kryddor är kardemumma, kanel, chilipulver (dvs mald torkad röd chilipeppar), svartpeppar, kryddnejlikor, spiskummin, fänkål, gurkmeja, bockhornsklöver, senapsfrö, vallmofrö, sesamfrö, anis, torkad ingefära och så vidare. Det är ingen tillfällighet att idén att blanda ihop vissa bestämda kryddor till ett "currypulver" föddes under industrialismens högtid i 1800-talets England.

Currypulvret var en prototyp till andra industrialiserade matprodukter, en slags förebild till snabbkaffe och bernaisesås-pulver, ett sätt att förvandla mat till en karaktärslös men lönsam massprodukt.

Engelsmännen

Främmande maträtter i övrigt undergår ofta märkliga förändringar i engelsmännens händer. Ett mycket bra exempel är kichuri, en välkryddad blandning av kokt ris och linser, ibland även kött. Engelsmännen uttalade kichuri "kedgerie" och det var inte bara uttalet som blev förändrat. Det som i Indien var en billig och mättande middagsrätt blev i England en del av den berömda engelska jättefrukosten. Linserna försvann helt och hållet. I stället värmer man rökt

kolja (haddock), blandar den med lite kokt ris och grovhackade hårdkokta ägg och till sist rör man ner lite grädde. Det enda som återstår av det indiska originalet är några matskedar ris.

Kedgerie har förblivit engelsk, men några andra engelska påhitt har precis som currypulver blivit kända långt utanför Storbritanniens kuster. I början av 1800-talet blev engelsmännen i Malaysia och Indonesien bekanta med en kryddad soja eller fisksås som hette ketjap (ordet betyder på malaysiska "smaklig"). I England blev den förvandlad till svampketchup (mushroom catsup) och den mycket mer berömda tomatketchup, som ironiskt nog idag kopplas ihop med amerikansk snabbmat.

HP sås och worchestershiresås är varianter skapade genom att krydda en ketjapliknande sås med indiska kryddor. Alla dessa Asieninspirerade nyheter visade sig vara mycket väl lämpade för massproduktion.

Ordet curry eller currypulver dök upp i svenskan först 1874. Här har blandningen distanserat sig ännu längre från den indiska prototypen. Det svensktillverkade currypulvret domineras av den sötaktiga bockhornsklövern och den gula gurkmejan. Idag produceras currypulver litet varstans i världen, även i själva Indien (förhoppningsvis bara för export).

Det är intressant att jämföra indiskt currypulver med svenskt: det indiska har en annan färg, doft och smak. Det är förstas mycket smakrikare och starkare, kan vara rödfärgat av chilipulver och innehåller sällan bockhornsklöver.

En curry är inte bara en curry

Att krydda en rätt med några matskedar currypulver, strö på kokosflingor och sedan kalla resultatet för indisk curry är som att servera en fläskkötlet med en klick majonnäs på och kalla den kalvfilé Oskar.

Tillagningssätten för curry varierar, men vanligtvis börjar man med en masala pasta. **Masala** betyder blandning. I Indien maler man kryddorna, eventuellt tillsammans med färsk ingefära, lök och vitlök, mellan en

större fyrkantig sten och en mindre sten, som ser ut som en brödkavel.

Den traditionella grytan som används i Indien heter **karah** på hindi och ser ut som en kinesisk wok med handtag. I **karahen** värmer man matfett och steker först skivad lök (om löken inte ingår i **masala**-pastan).

Eftersom man kan hitta sådana recept i indiska kokböcker på svenska, har vi valt att illustrera artikeln med några mindre vanliga curryrecept för att visa hur brett begreppet curry är. Alla de nedan beskrivna rätterna kallas curry av indier.

När löken är gyllenbrun lägger man i **masalan** som får steka med några minuter. Sedan lägger man i huvudingrediensen.

Sist häller man i vatten eller någon annan vätska. Så går det till när man lagar en "vanlig" curry.

Persikocurry

- 2 matskedar ghee eller smör
- 1 tesked bruna eller svarta senapsfrön
- 1 1/2 deciliter kokosflingor
- 1 tesked gurrmeja
- 7 1/2 persikor skurna i tärningar
- 3 kryddnejlikor
- 1 matsked farinsocker
- 1 tesked salt
- finhackad färsk koriander eller persilja

Värm ghee eller smör i en kastrull och stek senapsfrön tills de sprätter. Lägg i kokos och gurrmeja och stek några minuter. Lägg sedan i frukten i tärningar, kryddnejlikor, socker och salt samt lite vatten.

Låt curryn sjuda i tio minuter. Strö över hackad persilja och servera. Gör man den här rätten med persikor från burk ska man utesluta farinsockret.

Rasam med limesaft

Rasam eller "pepparvatten" är curry i tunnaste laget. Man steker kryddor i matfett, häller på vatten och serverar så snart vattnet kokar upp.

Rasam är mycket omtyckt i Tamil Nadu, där man häller den över kokt ris och äter den som andra rätt. Man anser att den främjar matsmältningen.

Saften av fyra limefrukter eller motsvarande mängd limesaft på burk

1 matsked matolja, ghee eller smör

2-3 lagerblad

1 tesked bruna senapsfrön

ev. 1 tesked urhad dal (black gram) krossad. (en linsort)

1 tesked svartpepparkorn

4 krossade vitlöksklyftor

1 tesked spiskummin

1 knippa färsk koriander eller persilja

7 1/2 deciliter vatten

Mal pepparkorn, spiskummin, vitlök och färsk koriander eller persilja och blanda ihop i vattnet. Salta.

Värm oljan och stek senapsfrön, lagerblad och ev urhad dal tills senapsfröna sprätter. Häll i vattnet med kryddorna. När vattnet kokar upp blandar man ner limesaften och serverar.

I södra Indien använder man bananblad som tallrik. Att äta rasam på detta traditionella sätt är något av en konst. Man formar en rund damm av det kokta riset och häller försiktigt rasam i mitten. Sedan äter man det rasamdränkta riset med fingrarna.

Pakor

matolja till fritering

2 deciliter kikärtsmjöl

1 finhackad gul lök

1-2 finhackade färska gröna chilipeppar

1 tesked krossade granatäppelfrön (eng. pomegranate seeds; hindi anardana)

1/2 matsked koriander pulver

Pakor: blanda ihop alla ingredienser med lite vatten till en fast deg. Forma valnötsstora bollar. Värm matoljan och fritera bollarna tills de är gyllenbruna. Det tar bara några minuter. Låt dem rinna av och ställ dem åt sidan.

Curry: Vispa ihop yoghurt och kikärtsmjöl och blanda sedan ner gurrmeja. Värm några matskedar ghee eller smör i en tjockbottnad kastrull och stek ingefära och spiskummin några minuter. Häll i yoghurtblandningen och låt den koka upp.

Sänk sedan värmen och tillsätt salt, färsk koriander och garam masala. Låt curryn sjuda på lägsta möjliga värme i en halv timme. Rör om då och då så att den inte bränns vid. När tio minuter av koktiden återstår, blanda ner **pakora** bollarna. Yoghurtcurry serveras med ris.

Yoghurt Curry med Pakoras

Yoghurt curry finns i flera varianter. I delstaten Gujarat använder man bara några matskedar mjöl, så curryn är mycket tunnare. Följande recept är från Panjab där den mycket tjocka och gulfärgade yoghurtcurryn nästan ser ut som hemmagjord vaniljsås.

Kikärtsmjöl (hindi: **besan**) och granatäppelfrön finns att köpa i indiska och pakistanska affärer. Man kan använda en matsked citronsaft i stället för den senare. Curryn kan också göras på fil- eller kärnmjöl.

Curry

7 1/2 deciliter yoghurt

2 1/2 deciliter kikärtsmjöl

1/2 tesked gurrmeja

1 matsked garam masala

2 matskedar riven eller finhackad färsk ingefära

1 tesked hel spiskummin

1 matsked finhackad färsk koriander eller persilja

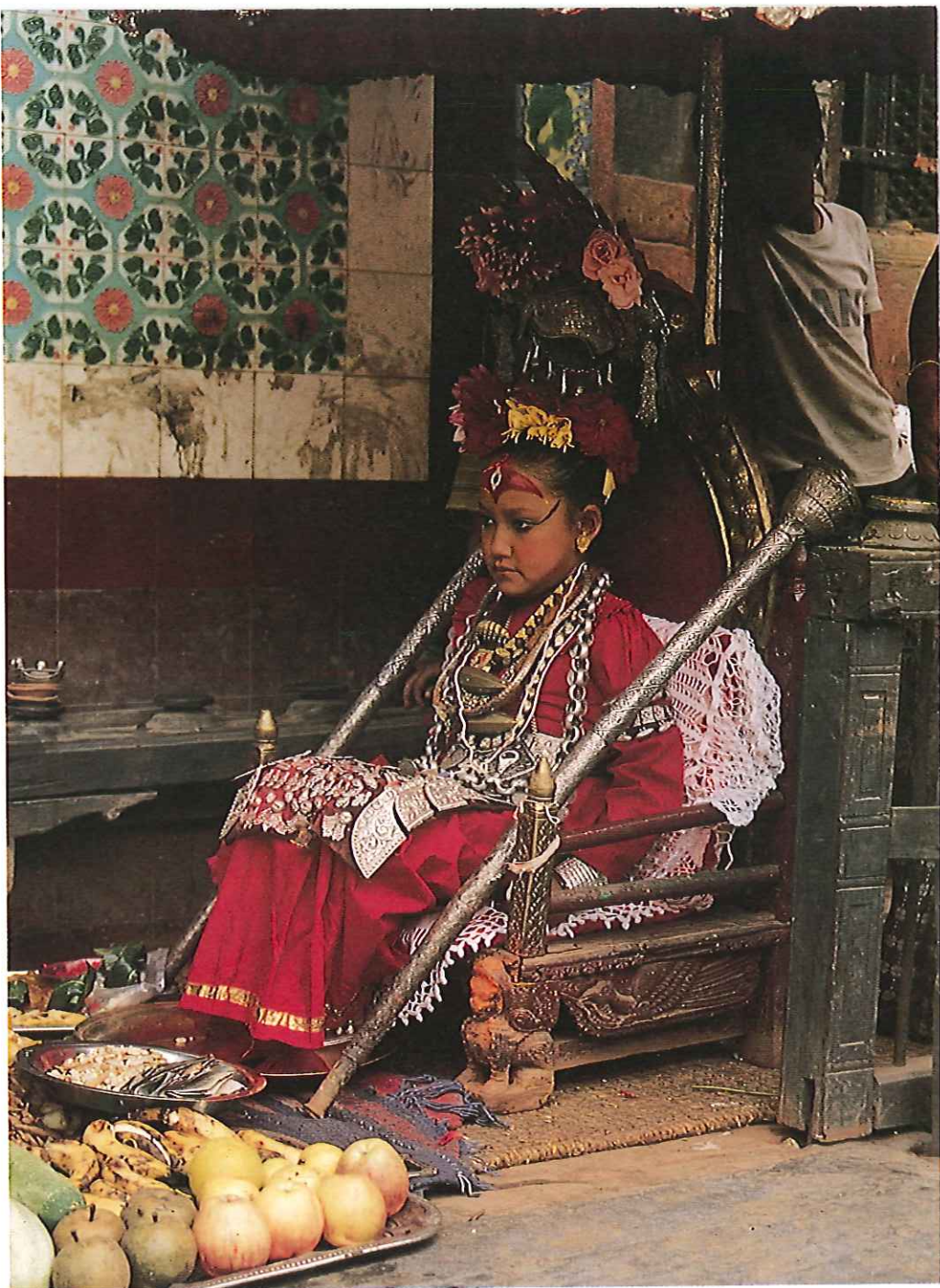
1 tesked salt

2 matskedar smör eller ghee

Kumari - den levande gu

dinnan

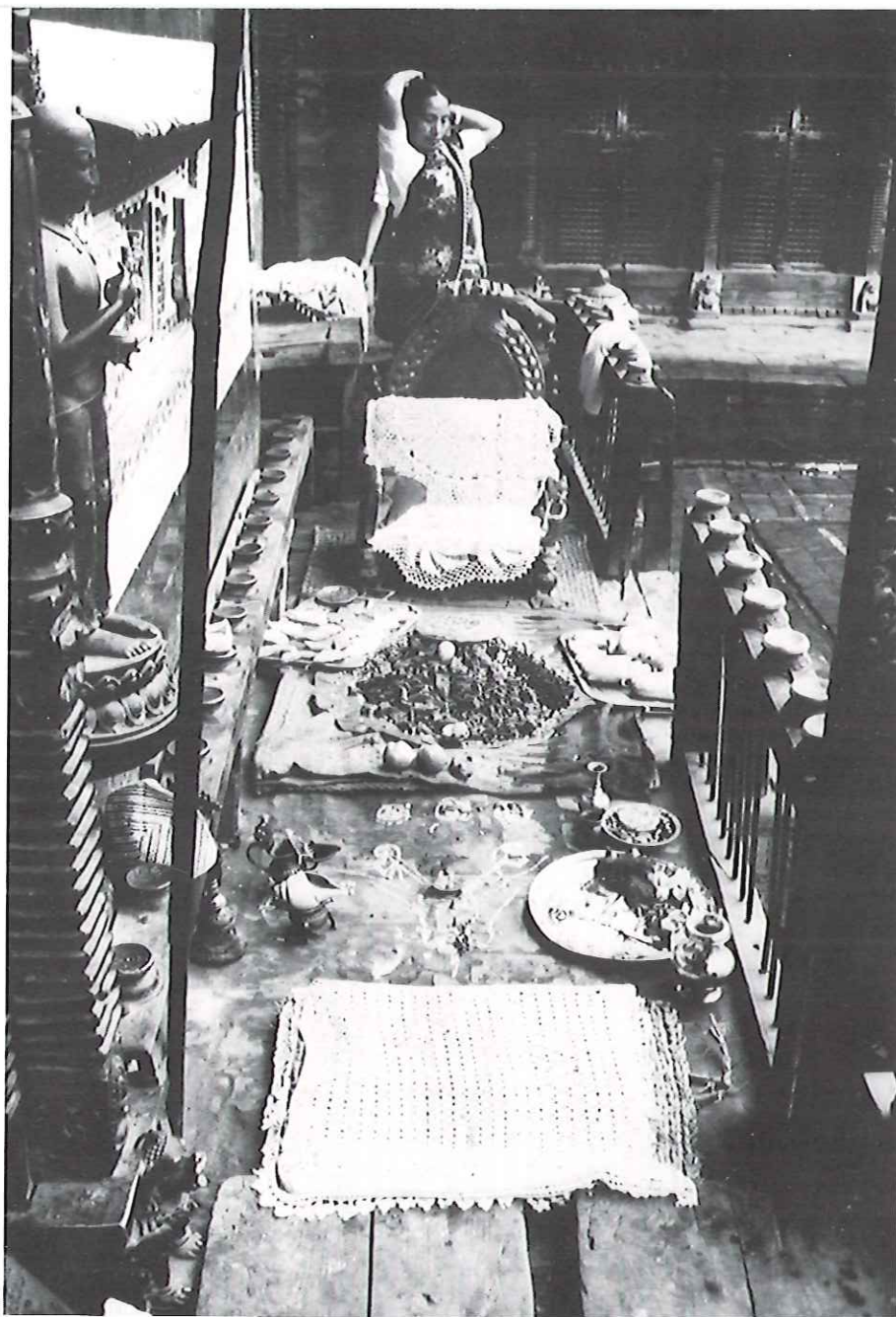

SYDASIENS Roberto Menkes fick vara med på Hakaklostrets innergård vid en ceremoni då Patans Kumari tillbads. Flickan dyrkas som en levande gudinna till dess hon når puberteten och upphör att vara gudinna.

Av urgammalt datum är Kumarikulten i Nepal, den buddistiska och hinduiska tradition där en ung flicka upphöjs till gudinna.

Äran är stor för den familj vars dotter utses. Men för flickan innebär det en framtid som ogift och utbildad, den dag hon inte längre anses som gudomlig.

*Kumaripujan är förberedd: prästens plats, redskapen för tillbedjan, de mystiska diagrammen på marken och offergåvorna. Nu väntar modern på hennes ankomst.
Foto: Roberto Menkes.*

Den som besöker Kathmandudalen och har någon kunskap om de hinduiska och buddistiska gudomarna, kan inte undgå att förbryllas över hur svårt det är att hänföra enskilda gudar, gudinnor eller helgedomar till endera av de två religionerna.

I Nepal har de två religionerna kunnat leva vidare i fredlig samexistens under flera århundraden. Detta har inneburit en religiös sammanblandning som inte finns någon annanstans.

Skilnaden är stor gentemot förhållandena i de närmaste grannländerna. I Tibet har buddismen varit den dominerande religionen sedan 1000-talet, och i det övervägande

hinduiska Indien har buddismen praktiskt taget varit försvunnen sedan 1200-talet.

Unga flickor

Ett av många exempel på religionsblandningen är Kumari, jungfrugudinnan.

I Indien är Kumarikulten av gammalt datum. Hon är där besläktad med Durga, Kanyakumari (ungmö) är ett av Durgas namn. Ännu lever Kumarikulten kvar på några platser i Indien, men bortsett från att unga flickor tillbes vid några speciella ceremonier som gudinnans ställföreträdare, avviker inte denna dyrkan särskilt mycket

från den som ägnas övriga gudar inom hinduismen.

I Nepal däremot träder en ung flicka i tjänst som levande gudinnan och dyrkas så länge hon finns på sin post, som vore hon Durga själv.

De många berättelser som finns om hur denna tradition uppstått, förbinder den med gudinnan Taleju, som var ytterligare en av Durgas skepnader och skyddsgudinna för Kathmandudalens Mallakungar, den kungaätten som styrde landet fram till år 1768, då den nuvarande kungaätten grep makten.

I en av berättelserna i de ålderdomliga krönikorna (Vamsavalls) berättas att Taleju, som brukat uppenbara sig för kungen, blev förolämpad och vägrade visa sig mer. I stället uppenbarade hon sig i form av en ung flicka ur den buddistiska Sakyakasten.

Av det ungefär dussinet Kumaris som finns i Nepal, är den kungliga kumarin i Nepal den mest betydelsefulla. Hon måste, förutom att vara av Sakyakast, besitta de

Under ritualen håller prästen med sin assistent der, en bjällra och en vajra ("åskvigg").

"32 fulländningarna", kännetecken för en gudinna.

Några av dessa är klart definierade: svart hår, inga gluggar mellan tänderna, långa och välformade tår.

Andra kännetecken är i högre eller lägre grad öppna för subjektiv bedömning: höfter som rådjur, nacke som snäckska, kroppen formad som ett banyanträd...

Horoskop

För den kungliga kumarin tillkommer ytterligare ett prov. Hennes horoskop måste granskas av den kungliga astrologen, som har att tillse att det kompletterar och absolut inte motsäger kungens eget horoskop.

När den unga flickan väl valts ut bland de valbara buddistiska flickorna, förblir hon i allmänhet i tjänst tills dess "hennes blod har utgjutits", antingen genom menstruation eller genom att hon gör illa sig.

Näst den kungliga kumarin i betydelse är

bakom sig de rituella redskapen i sina hän-

Själv får Kumarin inte nudda marken, utan bärs till ceremonin av sin far. En tjänare följer efter med ett parasoll.

kumarin i Patan, där kulten förmodligen är av ännu äldre datum. Den första gången Kumarikulten (Kumari-puja) förekommer är i Wrights Vamsavalli, där han skriver om Laksmilkamadeva, som regerade under åren 1024-1040 e Kr:

"Han gick till Patans Durbar och efter att ha dyrkat som en kumari dottern till en Sakya som levde i ett biharkloster i närheten skapade han en bild av henne och startade Kumari-kulten."

Kumarin i Patan väljs traditionellt ur Vajracarya-kasten, den högsta buddistiska kasten i Haka-klostret.

Daglig puja

Förutom en kort daglig puja, som hålls i kumarins eget hus av någon medlem av hennes familj, förekommer en mer omfattande ceremoni, bekostad av den som så önskar i syfte att utföra en förtjänstfull handling.

Men detta är ganska ovanligt på grund av de höga kostnaderna — åtminstone efter nepalesiska förhållanden. Maten och avgifterna kostar ungefär 200 svenska kronor.

Men vad händer med gudinnan då hon nått puberteten och måste avgå?

Jo, enligt folksägnen bringar det otur att gifta sig med en före detta gudinna. Detta, och det faktum att flickan sällan fått någon skolutbildning under sin tid som gudinna, ger henne en hel del problem som vuxen.

Men föräldrar åstundar hett den ära och den välsignelse det innebär att få se sin dotter upphöjas till gudinna, och hindras inte av dotterns dåliga framtidsutsikter.

Roberto Menkes

Islamiseringen möter motstånd i Pakistan

Islam var den enande faktorn för det nyskapade pakistanska folket 1947, men religionen har traditionellt sett spelat en förvånansvärt liten roll i pakistanskt samhällsliv och politik. Islam har naturligtvis behållit greppet om de breda folklagren, men den politiska och ekonomiska eliten i landet har hela tiden varit mycket västerländskt inriktad i utbildning, kultur och livsstil.

Man kan säga att Pakistan hade två kulturnivåer, en traditionell, islamisk masskultur och en västerländskt inriktad elitkultur. Detta är inget ovanligt fenomen i före detta kolonier.

Officiellt förespråkades "islamisk nationalism", men det var en ideologi med mycket lite islamiskt innehåll. Islam var viktigt endast som symbol. Pakistan var starkt västorienterat och anti-sovjetiskt i sin utrikespolitik. Anti-kommunism rättfärdigades i islamiska termer, men det var säkerhetspolitiska överväganden som låg bakom. Landets utrikespolitik har alltid i första hand varit inriktad på säkerhetsaspekten och hotet från Indien.

Det är först under sjuttioalet som islam blivit en viktig faktor i pakistansk politik, främst har två faktorer påskyndat "islamiseringen"; en inhemsk politisk och en internationell. Bägge hade de sin grund i det pakistanska nederlaget i kriget mot Indien 1971.

Ledare

Begreppet "politisk legitimitet" uppfattas i västvärlden som huvudsakligen institutionell. I Sverige accepterar vi Ingvar Carlsson som statsminister, eftersom han utsetts av folket i fria val. Men i länder utan en stabil demokratisk tradition blir begreppet mer komplicerat. Det kan innehålla såväl traditionella och ideologiska, som politiska element.

En ledare kan accepteras av sina undersåtar då han tillhör den traditionellt härskande ätten, eller försvarar en allmänt omfattad ideologi (politisk eller religiös). Men också därför att han uppfattas som en duglig och rättvis ledare.

Nederlaget i kriget mot Indien och förlusten av Östpakistan (nuvarande Bangladesh) innebar ett förödande slag för det pakistanska ledarskapets legitimitet. Ett återupp-täckande av sina islamiska rötter blev då ett sätt att närma sig folket och återupprätta förtroendet.

Islam har djupa rötter i de breda folklagren i Pakistan. Foto: Ron Giling/SIDA:s bildarkiv

Pakistan tog sina första steg mot islamisering redan under Zulifikar Ali Bhuttos regeringsperiod.

Bhuttos parti, Pakistans folkparti (PPP), var ett socialistiskt parti med litet intresse för den islamiska religionen. Ändå tvingades man att steg för steg kompromissa med den islamiska oppositionen för att inte ytterligare misskrediteras i folkets ögon.

1973 inskrevs i konstitutionen Guds suveränitet över landet. 1977 gick PPP till val under mottot "islamisk socialism". Efter valet tvingades man vidta flera åtgärder i islamisk riktning som förbud för alkoholförtäring, nattklubbar och spelhålor.

Maktblock

Den andra viktiga faktorn bakom islamiseringen i Pakistan var framväxten av ett muslimskt maktblock på den internationella scenen. Arabländernas relativa framgångar under kriget mot Israel 1973, OPEC-ländernas ökande ekonomiska och politiska betydelse och ett allmänt muslimskt återuppvaknande var faktorer som bidrog till detta.

På 50-talet hade den pakistanske ledaren Suhrawardy avvisat tanken på en muslimsk allians med att "noll plus noll är fortfarande bara noll". Tjugo år senare var dock situationen radikalt förändrad. 1974 sammankallades det första islamiska toppmötet i Lahore, Pakistan, med president Bhutto som ordförande.

Närvaron av 37

statschefer visade att summan av de muslimska länderna inte längre var noll.

Pakistan hade flera skäl att alliera sig med de muslimska staterna. Dels var det frågan om landets nationella och säkerhetspolitiska intressen. Besvikelsen på västvärlden var stor efter kriget 1971. Pakistan uppfattade det som om väst helt tagit Indiens parti. Dels var det en ekonomisk fråga. I kölvattnet på oljeboomen 1973, fick hundratusentals pakistanska arbetare och tjänstemän arbete i länderna omkring Persiska viken.

Därtill kommer naturligtvis den naturliga värdegemenskap som förenade de muslimska länderna.

Islamisering

Helt naturligt fanns också återkopplingar mellan de internationella och inhemska faktorerna som förstärkte islamiseringsprocessen. Den inhemska islamiska oppositionen stärktes av Pakistans allians med de muslimska länderna. Samtidigt förstärkte oppositionen det islamiska elementet i Pakistans utrikespolitik.

Det flitiga användandet av islam som mobiliserande och legitimerande faktor har också haft konsekvenser för det pakistanska ledarskapet. Det har ökat förväntningarna hos den breda massan som praktiserar islamiska normer, och som mer och mer förväntar sig att ledarskapet ska följa dessa.

General Zia ul-Haq grep makten genom en kupp 1977. Bristen på legitimitet blev än allvarigare för den nya regimen, vars naturliga bas var begränsad till den militära byråkratin. Zia ul-Haq försökte bredda denna bas genom att införliva medelklassen och fundamentalisterna. De förra genom att genomföra en ekonomisk liberalisering för att stimulera investeringar, tillväxt och utveckling. De senare genom att utlova en islamisering av pakistanskt samhällsliv.

Framgångsrik

Den ekonomiska politiken har varit framgångsrik, även om den inte kommit till rätta med landets fundamentala problem. Islamiseringen har genomförts stegvis under starkt motstånd från flera inflytelserika grupper. Obligatorisk bön har införts i statsförvaltningen. Den islamiska rättsskipningen, shari'at ska införas. Problemen har dock varit många.

Till och med införandet 1979 av de så kallade hudoud-lagarna har stött på förhinder. Hudoud, "Guds gränser", är de fyra brott som Koranen uttryckligen förbjuder och straffbelägger: otukt, falsk tillvitelse, stöld och rån mord.

Pakistan har en brittisk-influerad straffrätt, och införandet av hudoud-lagarna visa-

Den politiska och ekonomiska eliten i Pakistan är mycket västerländskt inriktad. Foto: Anna Riwkin/SIDA:s bildarkiv

Islamiseringen har skapat en konflikt mellan det brittiska rättsväsendet och Koranens lagar.
Foto: Marie Korpe/SIDA:s bildarkiv

de sig betydligt mer komplicerat än bara att ändra straffsatsen för de fyra ovan nämnda brotten. Koranen ställer nämligen mycket hårdare krav på bevisning än den tidigare lagstiftningen.

Så i praktiken skapade man två parallella rättssystem. Med tillräckliga bevis döms man i enlighet med islam och i annat fall enligt strafflagen.

Risken var annars att reformen helt skulle motverka sitt syfte att skärpa synen på dessa brott. Straffsatsen skulle visserligen skärpas men antalet fällande domar skulle reduceras betydligt. Hittills har samtliga Hudoud-mål slutat i frikännande och inget straff har verkställts.

Problem

På det ekonomiska området har problemen varit än större. Ränteförbudet och islamisering av skattesystemet har inte kunnat genomföras fullt ut. Detta delvis av hänsyn till medelklassens intressen och delvis av hänsyn till den shi'itiska minoriteten som i många frågor haft en avvikande syn.

Under de sista åren av Zia ul-Haq's styre genomgick Pakistan en långsam men beslutssam demokratisering. Den av Zia ul-Haq handplockade premiärministern Junejo, visade sig vara en maktfaktor med en egen vilja. De politiska partierna har åter tillåtits verka relativt fritt.

Fortfarande tillåts inte partierna att officiellt nominera kandidater till valen men partiledarna har tillåtits att ställa upp som individer och driva valkampanjer. Upprättandet av Pakistans muslimska förbund

(PML) bestående av parlamentsledamöter lojala till presidenten, visar att partipolitiken nu definitivt är på väg tillbaka i Pakistan.

Det kan hända att islamiseringen i Pakistan inte kommer att gå så långt som många fruktade, eller hoppades på. Att den varit en nödvändig, om än huvudsakligen symbolisk, anpassning till det pakistanska folkets värderingar och till landets naturliga och

historiska band med den islamiska världen. Kan den sedan kombineras med ekonomisk utveckling och ett återupprättande av den parlamentariska demokratin kan det finnas anledning att se betydligt mer optimistiskt på Pakistans framtid.

Göran Zettergren

Shariah, det islamiska rättssystemet, baseras i huvudsak på Koranen, vilken uppfattas som Guds ord och som för evigt giltig, samt på Sunna, profeten Muhammeds ord och levnadsmönster.

När vägledning saknas i dessa båda källor kan slutledning och samförstånd begagnas.

Om Koranen förbjuder vin därför att det är ett berusningsmedel kan man dra slutsatsen att också andra alkoholhaltiga drycker eller andra droger också är förbjudna. På samma sätt kan man utgå från att det som var allmänt accepterat på profetens tid och som inte förbjudits i vare sig Koranen eller av Sunna måste betraktas som tillåtet i Guds ögon.

Den huvudsakliga skillnaden mellan islamsk och västerländsk rättssystemgärning gäller synen på vem som är lagstiftaren. I västvärlden har lagstiftaren varit folket självt eller makthavaren,

medan islam har utgått från Gud.

Nu är Shariat inte ett fixt och färdigt lagsystem, trots allt. Straffrätten baseras på tre olika principer, av vilka den sista ger utrymme för ett visst nyskapande.

- **Hudoud**, Guds "gränser", är de fyra brott som uttryckligen är förbjudna och straffbelagda i Koranen: rånmord, stöld, otukt och falsk tillvitelse.

- **Al-ain bil-ain**, "öga för öga", gäller övriga brott mot sak eller person. Denna princip liknar den västerländska synen på civilrättsliga tvister. En dråpare får betala blodspengar eller plikta med sitt liv.

- **Taziya**, "uppmuntran", ger de styrande i ett muslimskt samhälle rätt att förbjuda allt som anses vara skadligt — kroppsligt, moraliskt eller andligt — för medborgarna, eller att påbjuda det som anses vara till gagn för dem.

De mäktiga får dricka whisky

I det muslimska Pakistan är alkoholbruk ett brott mot Koranens lagar. Men detta har aldrig hindrat det styrande etablissemanget — som ofta tillägnat sig en brittisk levnadsstil — från att dricka.

Helt riskfritt är det dock inte. Den förre presidenten Ali Bhuttos förkärlek för whisky gav hans kritiker ammunition att angripa honom.

Det är inte helt korrekt att säga att det berodde på de brittiska klubbarna när indiska muslimer började använda alkohol. En stor grupp inom den muslimska överklassen tillät sig att dricka alkohol redan innan britterna kom till Indien. I Moghulindien fanns det heller inte många som kunde tillrättvisa eller offentligt anklaga mäktiga personer för deras alkoholvanor. Koranens lagar gällde för vanliga muslimer. Prästerskapet — som skulle se till att lagarna efterlevdes — översåg ofta med överklassens moraliska felsteg.

De civila och militära britterna, som var långt hemifrån och bland ett främmande folk som de inte ville blanda sig med, skapade en klubbkultur. Alkoholförtäringen, som till en början tjänade till att lindra ensamheten, blev efter hand en sorts helig ritual.

Den brittisk-indiska armén hade ett stort antal indiska soldater och en del indiska juniorofficerare, vilka utvecklade en sorts brödraskap. Som ett tecken på samhörighet började dessa — både muslimer och icke-muslimer — att dricka alkohol tillsammans, och deras civila kolleger följde exemplet på de klubbar i Gymkhana som ofta besöktes av byråkratins toppskikt.

På det sättet kom muslimska militärer och andra högt uppsatta personer att förenas i ett alkoholens brödraskap. När britterna dragit sig tillbaka och Pakistan bildats, var det dessa personer som skulle tolka islam — till deras kritikers förnöjelse.

Muhammed Ali Jinnah — perfekt engelsman

Det var Jinnah som skapade Pakistan. Han betonade att där skulle muslimerna följa islams lagar.

Det ironiska var bara att han själv var den perfekta engelsmannen — i sitt uppträdande, sin klädsel och sina matvanor — så mycket att man måste kommunicera med honom på engelska. Han struntade i den välkända islamiska regeln att inte dricka alkohol och att respektera den religiösa fastan.

Enligt vissa brittiska journalister åt han griskött, vilket för indiska muslimer är långt värre än alkoholkonsumtion. Men en sak måste man säga till hans försvar; han försökte aldrig dölja att han regelbundet drack alkohol, och t o m när muslimska delegationer besökte honom hade han nästan undantagslöst ett glas whisky i handen.

Det är intressant att notera att bildade muslimer som såg att Jinnah (som snart skulle bilda en islamisk stat) kränkte det islamiska förbudet mot alkoholförtäring, inte sa något, eftersom de hoppade på att få höga poster i den nya islamiska staten.

En grupp muslimska präster protesterade visserligen mot detta skandalösa uppträdande, men de blev helt enkelt överröstade av den muslimska pressen, vilken ägdes av välbärgade muslimer.

Andra följde Jinnahs exempel

Detta betydde naturligtvis inte att alla muslimer i Pakistan hade blivit alkoholberoende. Den yttre fasaden av islamskt mönsteruppträdande upprätthölls. I *skær-*

na och *madrassas* (muslimska religiösa skolor) predikades det välkända förbudet mot rusdrycker.

Samtidigt serverades alkohol både offentligt och mera i skymundan till dem som fått sådana vanor. Samma personer som själva var alkoholkonsumenter, lovordade dem som lydde koranens förbud mot alkoholförtäring och ansåg dessa som sanna mönstermuslimer, utan att för ett ögonblick försöka ändra sina egna vanor.

En premiärminister, som verkligen var en from muslim och som undvek alla alkoholkhaltiga drycker och bad regelbundet, framställdes som ett föredöme för muslimerna. I själva verket skrattade folk åt honom för hans ovanligt gammalmodiga islamiska dygder och han var ständigt föremål för illa dolt förlöjligande på de klubbar som engelsmännen lämnat efter sig, och som ofta besöktes av västerinfluerade och anglifierade muslimer.

”Ali Jinnah... struntade i den välkända islamiska regeln att inte dricka alkohol och att respektera den religiösa fastan.

Enligt vissa brittiska journalister åt han griskött, vilket för indiska muslimer är långt värre än alkoholkonsumtion.

Men en sak måste sägas till hans försvar; han försökte aldrig dölja att han regelbundet drack alkohol.”

Över- och medelklassen i det pakistanska samhället tog efter britternas och västvärldens sed att diskutera intressanta ämnen vid middagsbordet, t ex dagens politiska händelser. Men för familjens yngre medlemmar var det alltid känsligt att nämna väletablerade politikernas eller mäktiga byråkraternas alkoholvanor.

Det uppfattades av de äldre som indirekt kritik av maktavarna och ansågs vara ett opassande ämne. I synnerhet som högt uttalade åsikter skulle kunna komma till dessa personers kännedom genom tjänarna och

därmed förstöra familjemedlemmarnas framtidsutsikter.

Sålunda lärde sig den yngre generationen att undvika sådana ämnen fast det förstas förväntades att man skulle framhålla islamiska dygder på alla andra sätt.

Utän tvekan ett praktiskt exempel på dubbelmoral för så snart någon av dessa människor råkat i onåd efter att ha förlorat i maktspelet, blev det fullkomligt tillåtet att anspela på alla svagheter — i synnerhet alkoholvanorna — för att visa att de hade struntat i islams bud.

I verkligheten är generalernas och de höga militärofficerarnas och byråkraternas icke-islamiska dryckesvanor ganska välkända för folket i basarerna i ett land som Pakistan. Det finns så många informella informationskällor att t o m rykten om någons dryckesvanor kan vara, inte bara sanna utan också direkt farliga för den personens fortsatta trovärdighet.

Det finns ett klassiskt exempel; En politiker var vanedrinkare och prisades först för sin intellektuella förmåga så länge han hade makt. Sedan, när han förlorat den, anklagades han för att ha uppträtt berusad.

Den yngre generationen fick alltså bara anklaga honom när han inte längre hade någon makt. Så länge han fungerade som ledare, kunde hans moraliska förvillelser bara viskas om mellan vänner i slutna sällskap.

Drickandet hand i hand med nederlag i krig

Enligt muslimsk tradition har muslimer, när de möter en fara eller råkar ut för en social eller politisk katastrof, en vana att anklaga sig själva för att de inte brytt sig om Allahs lagar och att det är Allahs straff för deras synder.

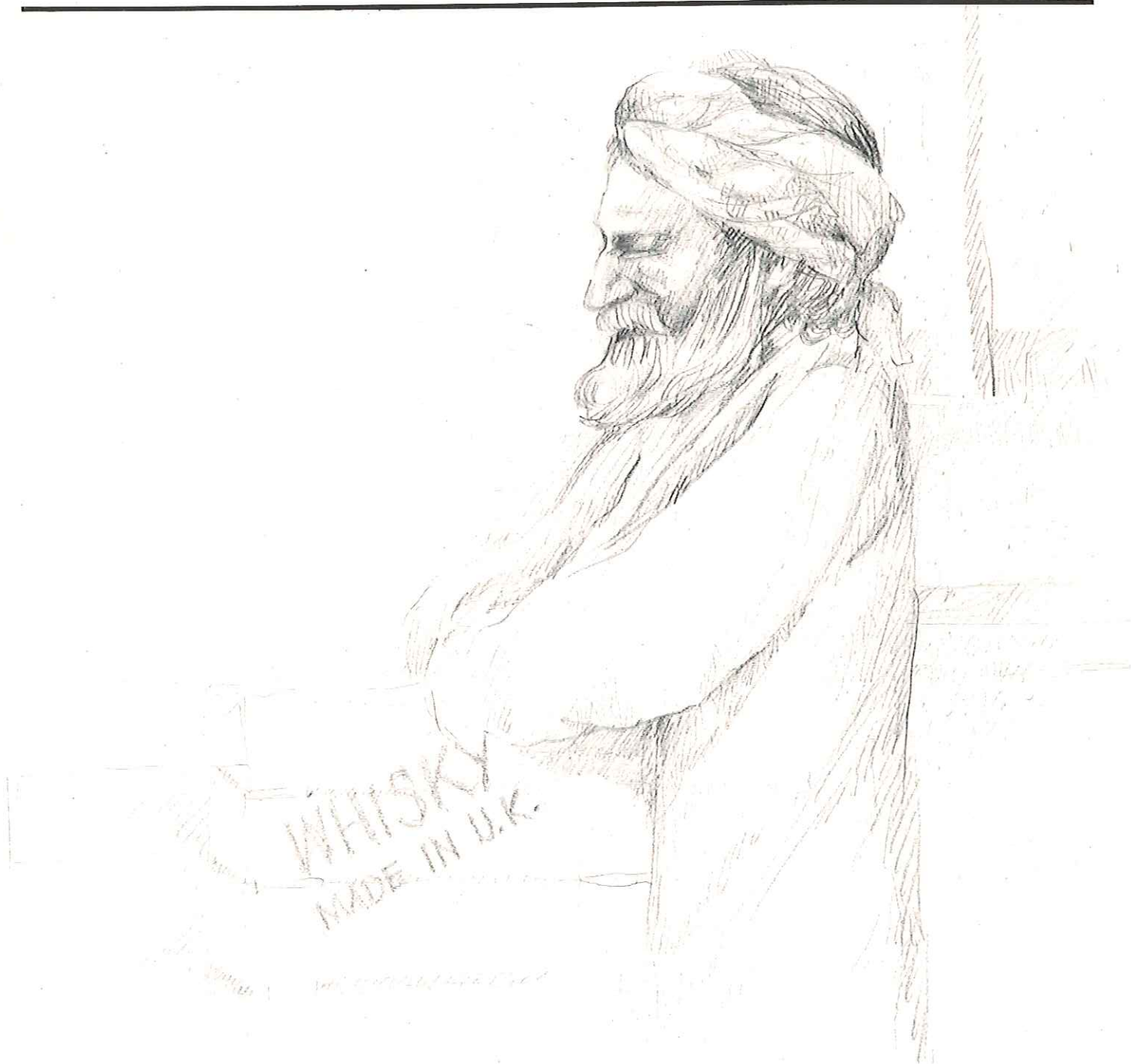
När mogulerna förlorade makten till britterna sa man att det var en förbannelse från Gud för de muslimska maktavarnas ogudaktighet och dryckenskap. Det har sagts att under 1857 (när britterna praktiskt taget förlorade sin politiska makt i Indien) var det alkoholkonsumtionen och fylleriet bland de upproriska muslimska generalerna som var anledningen.

Kvällen före delningen av Indien då många muslimer emigrerade från Indien till Pakistan bildades en gränsvaktstyrka. Om en av ledarna i denna vakt spreds ryktet att det skulle ha berott på hans dryckesvanor att så mycket av pakistanskt territorium förlorades till Indien.

Fastän de förblev rykten tack vare hans mäktiga position i armén väcktes de ganska snart till liv igen när han förlorade det politiska slaget om kravet på demokrati som majoriteten av landets befolkning ställde.

När inbördeskriget började i Pakistan och militären massakrerade ett par miljoner försvarslösa civila i Bangladesh, anklagades den militära ledaren som också var president, öppet för att ha förlorat kriget mot Indien eftersom han ådragit sig Guds förbannelse på grund av sina alkoholvanor.

Det pakistanska folket trodde faktiskt att landets nederlag i hänerna på dessa otrogna absolut berodde på presidentens alkoholvanor och icke-islamiska seder. Under-

Genom de brittiska klubbarna etablerades alkoholvanorna i Indien. Men en stor del av den muslimska överklassen tillät sig att dricka sprit redan innan britererna kom.

förstått att om han hade varit en sann muslim och inte rört alkohol skulle Gud Allsmäktig givit segern till det gudfruktiga Pakistan i stället för till Indien.

Alkohol serveras på mottagningar

Allt medan Pakistan utropades till islamisk stat som lyder och respekterar islams lagar fortsatte man att servera alkoholdrycker på Pakistans diplomatiska mottagningar. Man insåg dock missförhållandet och bestämde så småningom att vid mottagningar på nationaldagen skulle endast alkoholfria drycker serveras.

Samtidigt menade man att utan alkohol kunde man inte underhålla utländska gäster och därför inte heller hålla några mottagningar. Detta är på sätt och vis en riktig anmärkning om man tar hänsyn till väst-

världens sociala och kulturella traditioner, men det var naturligtvis också en välkommen ursäkt för dem som använde alkoholen på privata fester.

En del av den diplomatiska spriten användes för att bjuda någon landsman som i gengäld kunde göra vederbörande en tjänst och en del sparades för att längre fram kunna användas i liknande syfte.

Det händer även att en diplomat blir alkoholist och i åtminstone ett fall har det lett till djup depression och självmord. Dessa förhållanden är naturligtvis inte så vida kända, men många har ändå genom olika kontakter känt till det.

Rött vatten som dryck

Det finns verkligen ett tragiskt fall på högsta nivå i Pakistan, nämligen Ali Bhutto, den ende demokratiskt valde presidenten i Pakistan. Han utbildades i Oxford

och Berkeley, USA och som son till en mycket rik jordägare i Sind fick han en västlig liberal utbildning och uppfostran. Hans vistelse i England och USA gjorde att han utvecklade ett speciellt förhållande till "rött vatten" (whisky) som han drack utan att dölja det för den muslimska allmänheten.

Men det röda vattnet blev hans nedgång och fall. Hans kritiker passade på att anklaga honom för alla de antiislamiska brott som i sin tur hjälpte militären att konstruera en anklagelse mot honom för mord.

Beslutet blev att militären kunde konspirera med den muslimska allmänhetens tysta samtycke eftersom han inte var muslim i prästerskapets ögon. Medan hängningen väckte protester hos hans folk i Sind, accepterade andra tyst hans dom eftersom han på grund av sin svaghet för sprit inte var en god muslim.

A andra sidan har vi kunnat bevittna det extraordinära spektaklet att officerare ur Pakistans islamiska armé, som överlämnade sig till den indiska militären 1971, förbröd- rar sig med indiska officerare genom att dricka whisky mitt på ljusa dagen i Daccas centrum.

Ingen i Pakistan höjde ens på ögonbrynen för att kommentera detta beteende hos en armé som skulle slåss för att försvara de islamiska värden koranen talar om.

Påhittig yngre generation

Otvivelaktigt skapar dessa attityder personlighetsplittring och orsakar bestående skador hos den yngre generationen. Ungdomar kan inte protestera öppet mot de äldres uppförande, men förtrytelsens eld fortsätter att glöda till den dag, då någon form av explosion äger rum.

I ett fall när familjens överhuvud — som själv drack privat, men förmanade sönerna att strängt följa islams förbud mot alkohol — hade gått till jobbet, skaffade sönerna en flaska whisky från smugglare. Detta hände under den heliga månaden Ramadan.

De öppnade alla dörrar och fönster så att alla kunde se dem dricka sprit, bara för att skapa skandal. Ändå är den här sortens vågade uppförande mer ett undantag än en regel.

Barn som växer upp under dubbelmoralens villkor utvecklar en speciell karaktär — de ljuger och fuskar instinktivt utan de minsta ångerkänslor eller samvet-skval. För att överleva i ett samhälle som svär vid Islam och samtidigt i smyg bryter mot islams lagar, gör barnen egna uppfinningar för att bli påhittiga i olydnad.

Med andra ord, utåt visar de respekt för förbuden och låtsas vara religiöst uppfost- rade, men när de kan undgå föräldrarnas och andra vuxnas vakande ögon träffas de i hemlighet, lägger ihop sina tillgångar — ibland genom att stjäla pengar hemma — för att köpa illegal whisky och smaka den förbjudna frukten.

Eftersom de är helt ovana vid alkohol kräks de ofta och bävar för att bli sedda eller ertappade av någon som känner igen dem. Därför skickar de gärna en annan person som går hem till föräldrarna och säger att de sover över hos vänner. Men för att få den personen att göra detta måste han mutas. Hur som helst kryper sanningen ofta fram till föräldrarna därför att någon har skvallrat — trots mutorna, och det blir ett himla liv.

”Men det röda vatt- net blev hans ned- gång och fall. Hans kritiker passade på att anklaga honom för alla de antiislam- ska brott som i sin tur hjälpte militären att konstruera en anklagelse mot ho- nom för mord.

Beslutet blev att militären kunde konspirera med den muslimska allmän- hetens samtycke eftersom han inte var muslim i präs- terskapets ögon.

Medan hängning- en väckte proster hos hans folk i Sind accepterade andra tyst hans dom efter- som han på grund av sin svaghet för sprit inte var en god muslim.”

I stället för att sluta dricka blir ungdomar- na ännu mer listiga och planerar nästa tillfälle längre hemifrån. Så småningom blir de skickliga på att dölja sina dryckesvanor för sina anhöriga. I stället för att sova över hos kompisar söker de sig till de platser där de rika utlänningarna samlas på kvällarna. Dessa utlänningar har tillstånd att dricka och på ett eller annat sätt blir ungdomarna ofta inbjudna att dela en flaska med dem.

Rehabilitering går ej att få

Alkoholen är ett religiöst brott och en moralisk avvikelse i Pakistan och liknande islamska länder, som sällan förlåts såvida inte personen i fråga har status och pengar att kompensera samhället med för felsteget.

Barn och ungdomar ser skillnaderna i uppförande i olika socialgrupper och de inser att deras samhälle har skapat en dubbel uppsättning normer. Utåt sett är de tvungna att acceptera fakta men i själva verket tar många revansch på samhället genom att bli kroniska lögnare, fuskare, illo- jala vänner, opålitliga kolleger och out- tröttliga intrigmakare.

Dessa egenskaper gör dem i sin tur okänsliga för andras lidande och smärta. Har de väl funnit ett svepskäl för att dricka blir de snart beroende och måste hitta ett sätt att tjäna pengar för att kunna betala sina dyrbara vanor.

Detta leder till stora stölder, snatteri, fickstölder och i vissa fall till även större brott som mord och våldtäkter. Då finns det inte längre någonting att se fram emot i livet.

Dryckenskap är en förbannelse och man ser dess offer i västvärldens samhällen. Där är vård och behandling en självklar del av samhällets ansvar. I islamiska samhällen är det knappast tillåtet att ens synas om man använder alkohol. Hela företeelsen för- döms, och det finns inget program för reha- bilitering.

Abdur Razzak

Artikelförfattaren är specialist på asiatisk poli- tik och kultur samt islamisk religion och föreläs- er i dessa ämnen på Stockholms universitet. Han har också varit Bangladeshambassadör bå- de i de nordiska länderna och i Pakistan under femton års tid.

Alkohol och ungdomar — ett vanligt problem även i muslimska länder.

Veddafolkets existens

Nu ska Sri Lankas ursprungsbefolkning

Sri Lankas ursprungsbefolkning Veddafolket är lika fåtaliga, lika utrotningshotad och lever under samma sköra ekologiska förutsättningar som pandan. Ändå ska nu de knappt 2 000 resterande personerna av landets jägar- och samlarkultur familjeplaneras.

Veddafolket har lyckats behålla sin särart trots fem koloniserings (singalesisk, tamilsk, portugisisk, holländsk och engelsk), två världskrig och det pågående inbördeskriget — tills de slutligen mötte Världsnaturfonden.

När Veddafolkets sista boplats i djungeln blev förklarad som nationalpark 1983 tvingades de flytta, de förflyttades till ett nysättningsområde. Frivilligt, enligt regeringen.

De fick nu bruka en hektar mark per familj för att bedriva intensivt jordbruk: Veddafolket skulle "civiliseras". Den kunskap som folket hade förvalt som jägare och samlare skulle de vänja sig av med, "frivilligt".

I ett demokratiskt land som Sri Lanka är alla lika inför lagen. Ingen får beträda den nya nationalparken Maduru Oya utan tillstånd. Ansökan om besöksstillstånd ska göras skriftligen på vildmarksdepartementet ("Department of Wildlife") i huvudstaden Colombo på motsatta sidan av ön. Beviljade ansökningar ska visas upp som passersedlar för de beväpnade gränsvakterna, som är utplacerade längs nationalparkens gränser.

Kriminaliseras

Det ligger i sakens natur att det är förbjudet att jaga, samla, göra upp eld eller bygga barkhyddor i nationalparken.

Veddafolkets uråldriga livsföring har från en dag till en annan kriminaliserats. Det verkar faktiskt som om Veddafolket skulle haft större utsikter att fortleva om de klassats som en del av naturen än som människor.

Veddafolket kallar sig själva Wanniyaläto, "de som kommer från djungeln" (Wannia=djungel). De känner sorg och saknad över separationen från sin djungel. De har mist sin identitet.

I juni i år kom ett brev från en advokat, Mr Sigeras från residensstaden Badulla i Uva-provinsen där Veddafolket bor. Han berättade att han fått vetskap om vad som sker med landets ursprungsbefolkning, och att han var beredd att hjälpa dem.

Veddafolket består i dag bara av 2 000 personer. Deras sista boplats i djungeln har gjorts till nationalpark. Foto: Wiveca Stegeborn.

Mr Sigeras inledde en juridisk process mot vildmarksdepartementet som resulterade i en seger: gränsbommarna mot nationalparken skulle tas bort. Redan samma kväll åkte en karavan av blå polisjeepar och gränsvakter för att verkställa domen. Veddafolket

var överlyckliga.

Två veckor senare kom nästa rapport. Advokat Sigeras beskrev resignerat hur vildmarksdepartementet inte kunnat acceptera att "vildarna" satt dem på de åtalades bänk. Departementet hade kontaktat justitiekans-

hotad

familjeplaneras

lern för att få domstolsbeslutet ogiltigförklarat. Processen ligger nu och väntar på att beredas på nytt.

Flera internationella organisationer och enskilda personer har skrivit till både Sri Lankas president J.R. Jayawardene och vildmarksdepartementet. Världsnaturfondens (WWF) huvudkontor i Schweiz, vilka finansierar aktiviteter, svarar med tystnad. Den svenska sektionen inom Världsnaturfonden på Ulriksdals slott hänvisar till huvudkontoret.

Det senaste från Sri Lanka betyder familjeplanering för veddas. Familjeplanering i Indien och på Sri Lanka är sterilisering. Regeringen anser att det kan bli en befolkningsexplosion bland Vedda-folket. Ingenstans står dock att läsa om deras ynka antal.

200.000 rupier har avsatts för projektet, som leds av Mr. Gunawardena. Steriliseringsingreppet sker oftast på kvinnor och då Veddafolket inte längre får livnära sig på traditionellt sätt, kommer de att ta emot den summa som erbjuds med glädje utan att reflektera över villkoret.

1985 gav sjukvårdsmyndigheterna 250 rupier per kvinna (ca 62 kr). Det är först senare de kommer till insikt om innebörden av myndigheternas "generositet". Steriliseringsen sägs ske "frivilligt".

Oönskade

Vad skulle hända om man avsåg att familjeplanera pandan med argumentet att de är för många? Svaret ger sig själv. Det skulle bli en internationell protest.

Pandorna är skyddade och uppmärksammade. Veddafolket är en samling oönskade, uppmärksammade och oskyddade varelser som ännu inte känner till vad som planerats för dem.

Den som vill hjälpa Veddafolket kan göra det genom att skriva till WWF-IUCN i Schweiz samt till Sri Lankas president och till Department of Wildlife.

Underteckna breven med eget namn och adress, vid eventuellt svar vore vi tacksamma om en kopia av svaret sänds till SYD-ASIEN-redaktionen i Lund. Brevförslag kan fås från redaktionen.

Wiveca Stegeborn

Artikelförfattaren är kulturantropolog i Uppsala och har levt och verkat bland Veddafolket i 13 år under varierande tidsperioder. Hon talar deras språk och är väl förtrogen med deras kultur, religion och levnadsvanor.

Rajiv i motvind

Ajit Roy

Inför valet till det indiska underhuset om ett år har oppositionspartierna börjat formera sig. I oktober månad gick Janata Party, Lok Dal och Jan Morcha samman i det nya partiet Janata Dal. Karaktäristiskt för det nya partiets svårigheter är att ett fjärde parti, Congress(S), hoppade av förhandlingarna i sista minuten och att delar av de samgående partierna visade sitt missnöje med sammanslagningen. De motspänniga förväntas dock att mjukna när det nya partiet stabiliserar sig.

Tidigare, i september månad, hade dessa fyra partier tillsammans med tre regionala partier (DMK i Tamil Nadu, Telugu Desam i Andhra Pradesh och Asom Gana Parishad i Assam) bildat ett sorts förbund av oppositionspartier för att kunna utmana Congress(I) i Delhi. Detta block av centerpartier fick namnet National Front. Intresset koncentreras nu kring hur blockets relationer kommer att utveckla sig till vänster och höger, nämligen till kommunisterna och till BJP.

Kommunisterna har allmänt välkomnat skapandet av både National Front och Janata Dal. De har samtidigt betonat att de inte vill ha något att göra med öppet religiöst sekteristiska partier som BJP. Den politiska plattform som antogs av Janata Dal talar om harmoni och ömsesidig förståelse mellan olika grupper i det indiska samhället, men starka krafter inom partiet verkar för band med både BJP och vänstern. Hur dessa två klart motstridiga strävanden ska gå att förena är av avgörande betydelse. Å ena sidan BJP som samarbetar med klart sekteristiska organisationer och som utgör ett klart hot mot det indiska folkets demokratiska enhet, vilket de pågående kravallerna mellan hinduer och muslimer i olika delar av landet visar. Kommunisterna har uppenbarligen goda skäl att kräva att dessa sekterister isoleras. Men å andra sidan förhåller det sig så att vänstern knappt existerar i de flesta av Indiens norra delstater, där ju BJP har ett starkt stöd. Om National Front och BJP inte når någon uppgörelse om fördelning av valkretsar där, blir valet ett triangeldrama vilket Congress(I) nog kommer att tjäna på.

Rejäl näsknäpp

Congress(I) är ett luttrat parti. Efter bakslag i några nyligen hållna fyllnadsväl fick partiet en rejäl näsknäpp när ett landsomfattande ramaskri tvingade Rajiv Gandhi

att dra tillbaka ett lagförslag mot förtal. Regeringen, som hamnat i ett svårt läge efter en rad avslöjanden i pressen om stora provisioner från Bofors och andra företag, satte de parlamentariska reglerna åt sidan och fick i expressfart underhuset att anta en extremt hård lag för att i framtiden förhindra sådana avslöjanden. Denna känslighet för skriverier i pressen bekräftade regeringens skuld, fick landets alla journalister att gå samman med ett massivt stöd från allmänheten och orsakade för första gången sen Rajiv tillträdde makten en storm också bland kongresspartiets egna parlamentsledamöter.

Denna storm, om än begränsad, fick Rajiv Gandhi och hans närmaste rådgivare att tappa fattningen så till den grad att de plötsligt, efter att ihärdigt ha försvarat lagförslaget, gjorde helt om och lät det falla, istället för att lägga fram det inför överhuset. Det var denna dramatiska motgång för kongresspartiet som uppmuntrade oppositionspartierna att snabbt bilda National Front och Janata Dal.

Vänstern grälar

I detta läge av mot kongresspartiet ganska fientliga stämningar förlorade emellertid vänstern den ledande position, som den tidigare vunnit genom att organisera en imponerande jättedemonstration i Delhi och en delvis lyckad landsomfattande generalstrejk. Efter att CPI(M) gått tillbaka i valet i Tripura och i ytterligare några val, växte spänningen mellan CPI(M) och RSP i den vänsterfront som styr Västbengalen. Förhållandet mellan de två partierna nådde en bottennivå efter att en RSP-minister baktalade och utmanade Jyoti Basu, delstatens premiärminister från CPI(M). Vänsterfronten i Calcutta hotar nu att bryta samman. Ett sådant sammanbrott behöver inte betyda att regeringen i Calcutta faller, men skulle allmänt försvaga vänstern på det nationella planet och underminera ett trovärdigt alternativ till kongressstyret i Delhi.

Allt detta förutsätter att nästa val hålls planenligt. Men om man betänker med vilken desperation Rajiv Gandhi biter sig fast vid makten och det cyniska och omoraliska förakt för det parlamentariska spelet, som både han och hans mor har visat, bör man inte utesluta också andra, ovälkomna och dramatiska möjligheter.

Översättning Kalle Kjellman

Ambitiöst om indo-engelsk skönlitteratur

**Anneli Persson: Shiva dansar —
en introduktion till den indo-
engelska litteraturen. 61 s.**

Ett ambitiöst specialarbete nr 1988:55 från Bibliotekshögskolan. Anneli Persson skissar huvuddragen i Indiens historia och framväxten av en indisk litteratur på engelska.

Det är ju praktiskt taget bara engelskspråkiga författare som finns översatta till svenska och av dem har Anneli Persson valt att titta närmare på tre — Mulk Raj Anand ("Kastlös"), Raja Rao ("Kanthapura — indisk by") och Kamala Markandaya ("Ris och regn").

Dessa tre romaner får bilda utgångspunkt för ytterligare belysning av kastväsendet, Gandhis historiska roll och det indiska jordbruket. En uppmaning till biblioteken att lyfta fram litteratur från Indien och andra länder avslutar. Dessutom ingår en fyllig litteraturförteckning.

Anders Sjöbohm

INDISKA OCH BENGALISKA
KULTURTIDSKRIFTEN

UTTÅRAPATH

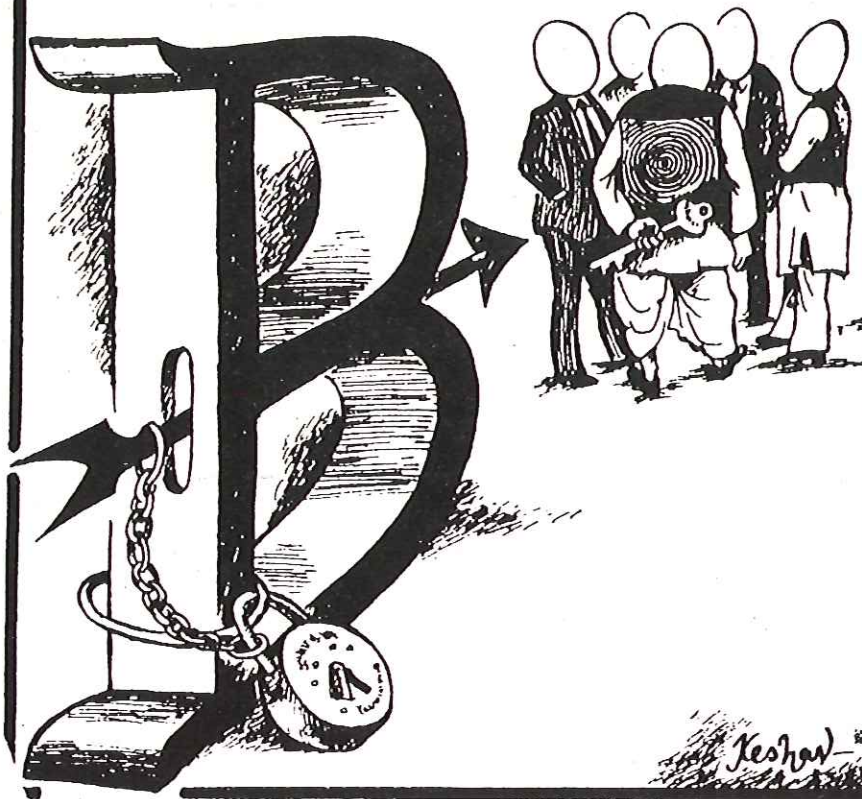
(Den nordiska vägen)

Uppegårdsvägen 3 C
421 69 V Frölunda
Tel. 031-29 42 67

Tidskriften ger ut två särskilda editioner. Den ena är rent bengalisk kulturtidskrift för invandrare i Skandinavien, medan den andra helt och hållet består av material på svenska och engelska och riktar sig till svenskar och icke bengalikunniga indier med ett intresse för indisk kultur.

Varje nummer är fyllt med noveller, dikter och artiklar om litteratur, film, teater, konst och intervjuer m m.

Prenumeration på **UTTÅRAPATH** kostar 50 kr/år (4 nummer) som betalas till postgiro 7-35 36 - 5. Ange vilken edition du önskar.

Snart har Bofors levererat de vapen som ingick i det beryktade avtalet med Indien. Som motprestation ska företaget lansera indiska varor för 4,2 miljarder på den internationella marknaden.

Bofors hjälper Indien med mångmiljardorder

I det skandalomsusade svenska vapenavtalet med Indien ingick att Bofors som motprestation förband sig att medverka till att sälja olika indiska varor utomlands för sammanlagt 4,2 miljarder kronor under tio år.

En av dessa varor har du kanske själv stött på i Systembolagets hyllor — den indiska champagnen Marquise de Pompadour som SYDASIEN berättade om tidigare i år.

Men det så kallade motköpsavtalet mellan Bofors och den indiska staten innehåller mycket mer än bubblande drycker. Kemikalier, tobak, datakomponenter, kryddor, nötter, jute och frukt är ex-

empel på indiska varor som med Bofors' hjälp ska avsättas på den internationella marknaden.

— Kemikalierna, främst olika syror, är den största produkten. Den svarar för en tredjedel av de 4,2 miljarderna. Bara en bråkdel, cirka 2,5 procent, är avsedd för den svenska marknaden. Resten ska säljas till andra länder, berättar Johnny Ericsson, biträdande informationschef vid Bofors huvudkontor i Karlskoga.

— Listan på varor är hur lång som helst, fortsätter han. Johnny Ericsson medger att det kan vara problematiskt att finna avsättning för de indiska produkterna utomlands, men tillägger:

— Det har inte varit svårare än vi räknade med när vi skrev avtalet. Och man inbillar väl sig att den här försäljningen är mycket positiv för Indien.

Tobias Hellström

Singalesiska författare undviker dagspolitiken

Journal of South Asian Literature, vol 22, no 1. Winter, spring 1987. 252 s.

Sent omsider har Journal of South Asian Literature, som ges ut vid Michigan State University i USA, kommit ut med ett intressant temanummer om modern skönlitteratur från Sri Lanka. TAMILSK och SINGALESISKSPRÄKIG skönlitteratur har fått var sitt block. I den tamilskavdelningen hittar vi en dikt om denna, av M.A. Nuhman:

I natt
drömde jag
att Herren Buddha sköts till döds
av polis - - -
av lagens väktare.
Hans kropp låg dränkt i blod
på trapporna
till Jaffnas bibliotek

I skydd av mörkret
kom ministrarna.
"Hans namn - - - inte i våra listor!
Varför dödade ni honom?"
frågar de i ursinne.

Antagligen en typisk dikt i dagens situation: en tamilsk författare som solidariserar sig med sitt folks kamp och som påpekar att Buddhas lära är oförenlig med det våld som singaleser utövar i hans namn.

Men skulle då inte en singalesisk författare ha kunnat skriva en liknande dikt? Det verkar inte så. Jo, engelskspråkiga (vilket ofta betyder liberalt sinnade) singaleser

har försökt föra förnuftets och folkförsoningens talan i litteraturen.

(Men författarna ur den singalesiskspråkiga majoriteten tiger. Detta påpekar Ranjini Obeyesekere i sitt förord. Just ingen, säger hon, utnyttjar litteraturen till att protestera mot landsmännens extremism och chauvinism — och faktiskt ingen till att tju-ta med vargarna heller.

Litteraturen verkar knappt ens ha registrerat att Sri Lanka haft en högerregering ända sedan 1977!

Varför? Obeyesekere vill varken ge författarnas usla publiceringsvillkor eller någon censur skulden; singaleserna tiger ju inte alls lika kompakt i den politiska debatten. Men Obeyesekere tror att det kommer att ta tid för seriösa singalesiskspråkiga författare att på djupet ta itu med de historiemyter och religiösa föreställningar som utgör en viktig beståndsdel i singalesernas traditionella självförståelse — och som också blockerat möjligheterna till försoning med den tamilsk minoriteten.

I avdelningen med singalesiskspråkig litteratur går det därför inte att hitta någon litterär bearbetning av de etniska problemen.

Vilket inte bör hindra läsaren från att ta del av den fina, socialt engagerade poeten Parakrama Kodituwakku eller Simon Navgathegamas novell om en alkoholist, bland mycket annat.

Nästa nummer av JSAL ska behandla angloindisk litteratur.

Anders Sjöbohm

Indisk teknik med svenska studentögon

Hösten 1987 gjorde ett 60-tal teknologer på elektrosektionen vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm en studieresa till Indien.

Det var första gången en grupp av denna storlek från en svensk teknisk högskola besökte landet.

Resan hade föregåtts av hela 15 månaders förberedelser och innefattade studiebesök vid olika företag och tekniska institutioner i Indien, däribland rymdforskningscentra och kärnkraftverk.

Erfarenheterna från studieresan redovisas nu i en proffsig utförd trycksak som med färgbilder och lättfattliga texter förmedlar kunskap om indisk ekonomi, högre teknisk utbildning, elenergifrågor, telekommunikation, atomforskning och rymdteknologi.

Intresserade kan rekvidrera tidskriften mot svarsporto genom Dag Hellström, Upplands-gatan 65, 113 28 Stockholm.

Indien
i svenska reseskildringar
1950-75

Margareta Petersson

Nyutkommen:

"Indien i svenska reseskildringar 1950 - 75"
av Margareta Petersson

Svenska efterkrigsresenärer upplevde resan till Indien inte bara som en resa i geografien utan också som en resa i tiden. De fann Benares forntidsdoftande, myllrande av heliga hycklare och hotfulla dårar, alla fångna i det förflutnas tomma riter. De fann de hundratusentals byarna sömnlit stagnerade, sedvänjorna uråldriga, redskapen stenåldersmässiga. En "modernisering" av landet föreföll nödvändig såväl på det mentala planet som på det teknologiska.

Margareta Petersson visar i sin bok att alla dessa bedömningar ingår i ett stort och gammalt västerländskt tankemönster. Hon visar att när resenärerna skildrar det främmande Indien ger de samtidigt en bild av sin egen föreställningsvärld.

Sydasiens läsare erbjuds boken som är på 314 s. och rikt illustrerad till specialpriset 120,- inkl. frakt (ord. pris 220,-). Sätt in beloppet på personkonto 480127-4004, Margareta Petersson Växjö och skriv namn och adress på talongen, så kommer boken i brevlådan.

En helårsprenumeration på

SYDASIEN
kostar bara 80 kronor
Pg: 79 54 96 - 9

BANGLADESH

Grannländer anklagade

Tre fjärdedelar av Bangladesh hamnade under vatten vid översvämningarna tidigare i höst, som var de kraftigaste på 70 år. Cirka 30 miljoner människor i Bangladesh blev hemlösa på grund av översvämningarna.

Tre stora floder, Ganges, Bramaputra och Meghna flyter genom Bangladesh. På grund av avverkning av skog på Himalayas sluttningar avdunstar vattnet inte tillräckligt snabbt längre, vattenmassornas volym och hastighet ökar för varje år som går.

Indien har avvärjt problemet genom att bygga dammar för att samla vattnet från monsunfyllda floder men det har endast förflyttat problemet nedströms. B.M. Abbas, en f d minister av flodkontroll i Dhaka-regeringen och en förespråkare för ett dammsystem i Himalaya, anklagar sina grannländer: "Bangladesh har blivit förstört av sina grannar." (Newsweek 19/9)

INDIEN

Presidentstyre i Nagaland

Den åtta månader gamla kongress-regeringen i Nagaland har fallit efter avhopp från partiet. Presidentstyre har införts. (India Today 31/8)

Flyttcirkus i Madhya Pradesh

Att förflytta tjänstemän är en lönande verksamhet för beslutsfattare i delstaten Madhya Pradesh. Tjänstemännen betalar mutor för att hamna nära sina hemtrakter eller på ett arbete som ger dem goda möjligheter att själva ta emot mutor. En högt uppsatt tjänsteman som siktar mot ett från svarta pengar lönsamt arbete betalar dyrt för sin förflyttning. Mutornas storlek varierar vidare mellan de olika departementen eftersom möjligheterna till svarta pengar också varierar. Bevattningsdepartementet betraktas som en guldgruva. — Den som vill slippa förflyttning måste också betala. (India Today 31/8)

Dåligt lagförslag

Under stort hemlighetsmakeri utarbetade kongressregeringen i Delhi ett lagförslag mot förtal. Syftet var ett få stopp på de avslöjanden i pressen om korrupktion och nepotism som plågat regeringen under lång tid. Lagförslaget kastades fram inför ett oförberett parlament ett par dagar innan parlamentet skulle ta ledigt. Efter en enda dags debatt i Lok Sabha (underhuset) antogs förslaget av kongresspartiets majoritet. Sen växte kritiken. En enig press rasade.

Journalister, studenter och advokater demonstrerade på gatorna. Oppositionspartierna glömde sina inbördes tråtor och fördömde lagförslaget. Också inom kongresspartiet växte missnöjet. Kritiken blev till sist så stark att Rajiv Gandhi fann för gott att dra tillbaka förslaget, trots att han tidigare helhjärtat stött det och nu tvingades till en förödmjukande reträtt. (India Today 30/9)

Avhopp i Mizoram

Efter tjugo års strider i Mizoram mellan regeringstrupper och gerilla slöt Rajiv Gandhi för nittion månader sen en fredsuppgörelse med gerillan. Den tidigare gerillaledaren Laldenga blev regeringschef i delstaten. Flera av hans partivänner i delstatens parlament var dock missnöjda. Redan efter några månader förklarade fem av dem att de

skulle lämna partiet om de inte alla fem blev ministrar. De preciserade också vilka ministerier de ville ha.

Hotet mot Laldengas regering avvärjdes den gången, men nu har åtta parlamentsledamöter lämnat partiet och regeringen har fallit. Avhopparna bildade ett nytt parti i förhoppningen att tillsammans med kongresspartiet bilda en ny regering i delstaten. Kongresspartiets högsta ledning i Delhi fruktade dock ett nytt gerillakrig och föredrog att införa presidentstyre i delstaten. (India Today 30/9)

Avslöjande ljudband

Shiv Sena är en hindu-fascistisk organisation med stort inflytande i Bombay. En av organisationens mäktiga företrädare i stadens förvaltning hade för två år sen ett möte med en grupp affärsmän. Han framhöll där att hans parti givit dem god hjälp genom att döda hundratals muslimer i kravaller i Ahmedabad och Bhiwandi, och att affärsmännen därför borde ge större bidrag till hans parti än de tidigare gjort. Hans uttalande på mötet har blivit känt genom en bandinspelning. (India Bombay 39/9)

Diamanthatel exportboom

Slipade och polerade diamanter är Indiens största enskilda exportvara idag; de tillförde landet 1,7 miljarder US dollar under åren 1987-88. Verksamheten, som är koncentrerad till västra Indien och som bygger på låga priser och hög kvalitet, är på uppgående. Industrin har vuxit från primitiva metoder och små affärer på bakgator till en modern halvautomatisk industri med utvecklade produkter.

Regeringen ger sitt bidrag till verksamheten genom att bevilja licenser för inköp av obearbetade stenar från Diamond Trading Company i London. Företaget är en del av Central Selling Organisation (världsmonopol på diamanter) som i sin tur är en del av det sydafrikanska företaget De Beer. Indien bannlyser officiellt all handel med Sydafrika.

Exakt hur många sydafrikanska diamanter som finner sin väg till Indien vet ingen. Endast en mycket skicklig slipare kan avgöra ursprungslandet. (The Economist 17-23/9)

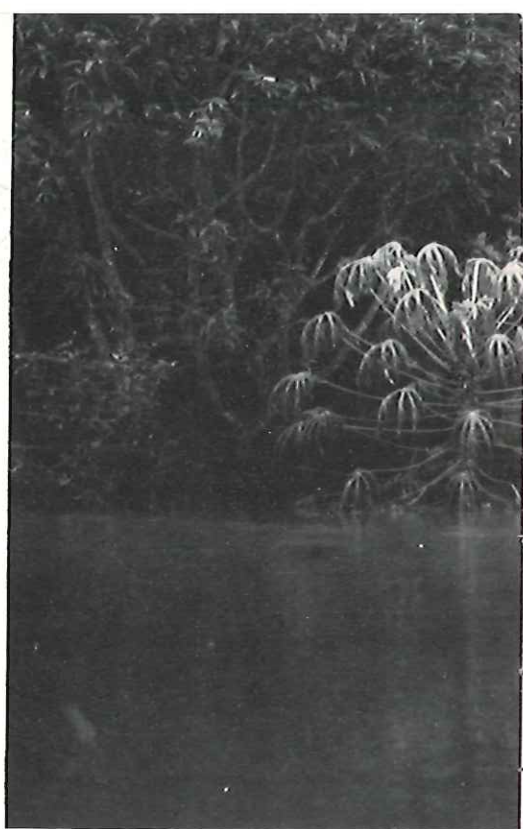

Foto: Eva Smedberg.

Rajiv i Punjab

Rajiv Gandhi har besökt den av våld plågade delstaten Punjab. Under sitt besök utlovade han nya fabriker, en ny järnvägslinje och några forskningsinstitut. Hans löften skapade ingen entusiasm eftersom flera av projekten var planerade sen gammalt. Ett annat av Rajivs utspel var att släppa ett hundratal av de säker som fångades i Gyllene Templet för flera år sen. Inte heller det skapade någon entusiasm eftersom de frisläppta betraktas som oskyldiga.

Myndigheterna i Punjab framhåller gärna att kampen mot terrorismen blivit allt effektivare, att allt fler terrorister dödas och allt fler vapen beslagt. Annan statistik, som myndigheterna inte lika gärna visar fram, berättar att terrorismen i Punjab är mer utbredd än någonsin. (India Today 15/10)

Partier går samman

Sju partier har gått samman i "National Front" för att inför de allmänna valen i Indien 1989 kunna utmana kongresspartiet. De sju partierna är: Jan Morcha, Janata Party, Congress (S), Asom Gana Parishad, Telugu Desam, DMK och Lok Dal (B). Motsättningarna inom fronten, både politiska och personliga, är dock stora. (India Today 15/10)

MALDIVERNA

Vänstern grälar

Omkring 150 legosoldater försökte den tredje november att genomföra en statskupp på Maldiverna. Kuppöversöket slogs dock ner av dit-skickade indiska soldater. Bakom försöket misstänks Maldivernas president Ibrahim Nasir liggande. Han avgick 1978 och flydde till Singapore. Den nuvarande presidenten Maoumoon Gayoom förbereder sig nu för en tredje period i ämbetet. (DN 8.11)

Maldiverna försvinner?

Ögruppen Maldiverna kan förvandlas från ett semesterparadis till ett större grund i Indiska oceanen. Redan inom 30 år kan Maldivernas 200 000 invånare tvingas flytta från sina cirka 1 200 öar om medelvattennivån fortsätter att stiga.

Oroad av Maldivernas akuta problem är presidenten Maumoon Abdul Gayoom. I september valdes han om för en tredje mandatperiod och han uppger att han har ett starkt stöd bland landets befolkning.

Presidenten har försökt uppmärksamma samväldesländerna på problemet och hans vädjan om hjälp har lett till att Samväldet har utsett en expertgrupp som skall studera ögruppens problem. Även FN kommer att inleda en undersökning om Maldivernas överlevnadskris. (Arbetet 26/9)

PAKISTAN

Bhutto-familjen växer

Den 21 september födde Benazir Bhutto, ledare för Pakistans främsta oppositionsparti PPP, en son. Fadern heter Arif Ali Zardari som Benazir Bhutto gifte sig med i december förra året. Den tidiga nedkomsten har glatt Benazirs anhängare, hon kan nu delta i valkampanjen. Regeringspartiet Muslim League är däremot inte alls roat över nyheten. (The Economist 24/9)

SRI LANKA

Jayewardene ämnar avgå

När Sri Lankas president Junius R. Jayewardene meddelade i oktober i samband med sitt 82-årsjubileum att han inte ämnar stanna för en tredje mandatperiod som president hade folkopinionen redan vänt sig mot honom. Det senaste året har Jayewardene varit ett mål för kritik från alla håll och de flesta lankesare tycker att det är hög tid för honom att lämna presidentposten.

Det är inte svårt att förstå kritiken. Under Jayewardenes makt har Sri Lanka kollapsat under trycket av inbördeskriget mellan den singalesiska och den tamilska folkgruppen. Sedan 1983 har mera än 8 000 lankesare dödats.

Landsbygdsutveckling efter Kotmale

Det fortsatta biståndet till Sri Lanka bör koncentreras till landsbygdsutveckling och undervisning. Det föreslår Sida i ett förslag till tvåårigt avtal på drygt 50 miljoner kronor om året. De kraftigt minskade anslagen — från 123 till 50 milj kr — beror dels på att kraftverket i Kotmale slutförs i år och dels på att de interna motsättningarna i Sri Lanka skapat problem för biståndet.

I det nu aktuella avtalsförslaget på 50 miljoner kronor om året ligger tyngdpunkten på undervisning, landsbygdsutveckling och insatser mot livshotande sjukdomar. (NyhetsSida 3/5)

Allt fler JVP-anhängare fängslade

Enligt officiella uppgifter fanns i slutet av augusti omkring 1.000 anhängare till det singales-extremistiska JVP i fängsligt förvar. De har enligt uppgift ansvaret för 419 mord sedan augusti 1985.

Flyktingar återvänder

I slutet av augusti hade totalt 23.000 tamilska flyktingar återvänt från södra Indien sedan årsskiftet.

Nytt amnestylarm

Amnesty kritiserar än en gång tvångsåtersändandet av tamiler till Sri Lanka, även sådana som vägras asyl i väst. Under 1988 har organisationen fått åtskilliga rapporter om att dessa tamiler efter hemkomsten blir offer för brott mot de mänskliga rättigheterna, brott som begås såväl av lankesiska styrkor som av indiska styrkor i norr och i öster. Amnesty är också oroad över att 500 man ur den lankesiska Special Task Force nyligen förlagts till den östra provinsen.

Även i söder har många godtyckliga arresteringar av tamiler skett.

Amnesty kritiserar också att 1987 års fredsavtal inte fullföljs. Undantagslagarna finns kvar, val till provinsråd har inte hållits i nordöst trots att så skulle skett före 1987 års utgång och frigivandet av politiska fångar har upphört. Amnesty räknar med att 600 tamiler fortfarande är politiska fångar hos de lankesiska styrkorna. Därtill kommer rapporter om att de indiska styrkorna håller ytterligare 2.500 tamiler i norr och i öst.

Tortyranklagelserna mot de indiska styrkorna fortsätter. Dessutom rapporteras om att tamilska militanter som förenat sig med indierna under beteckningen "Three Star" nu hjälper indierna med att identifiera medlemmar ur den tamilska Tigergerillan.

Ensidiga vapenvilor resultatlösa

Den 15 september förklarade Indien ensidigt fem dagars vapenvila i norra och östra provinserna i Sri Lanka. Tio dagar senare förklarade indierna att deras "fredsstyrkor" skulle återuppta sina aktiviteter sen de Tamilska Tigrarna (LTTE) förklarar Indiens gest otillräcklig.

Den 20 oktober förklarade Sri Lankas regering en veckas ensidig vapenvila. Säkerhetsministern påstod också att nära 800 politiska fångar släpptes samtidigt. Vapenvilan anses främst riktad till den extrema singalesiska rörelsen JVP som bittert motsätter sig varje eftergift mot tamilerna och Indien.

Presidentval 19 december

Presidentval har utlysts till den 19 december. För det regerande UNP har nuvarande premiärminister R Premadasa nominerats. Premadasa är känd för sin motvilja mot den indiska närvaron i Sri Lanka. Det gäller också oppositionens kandidat, Sirimavo Bandaranaike (SLFP) som samlat åtta oppositionspartier bakom sig. Där finns enligt uppgift också det chauvinistiska JVP.

Sammanställning: Mirja Juntunen, Kalle Kjellman, Thomas Bibin

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor:
LULEÅ 1

POSTTIDNING

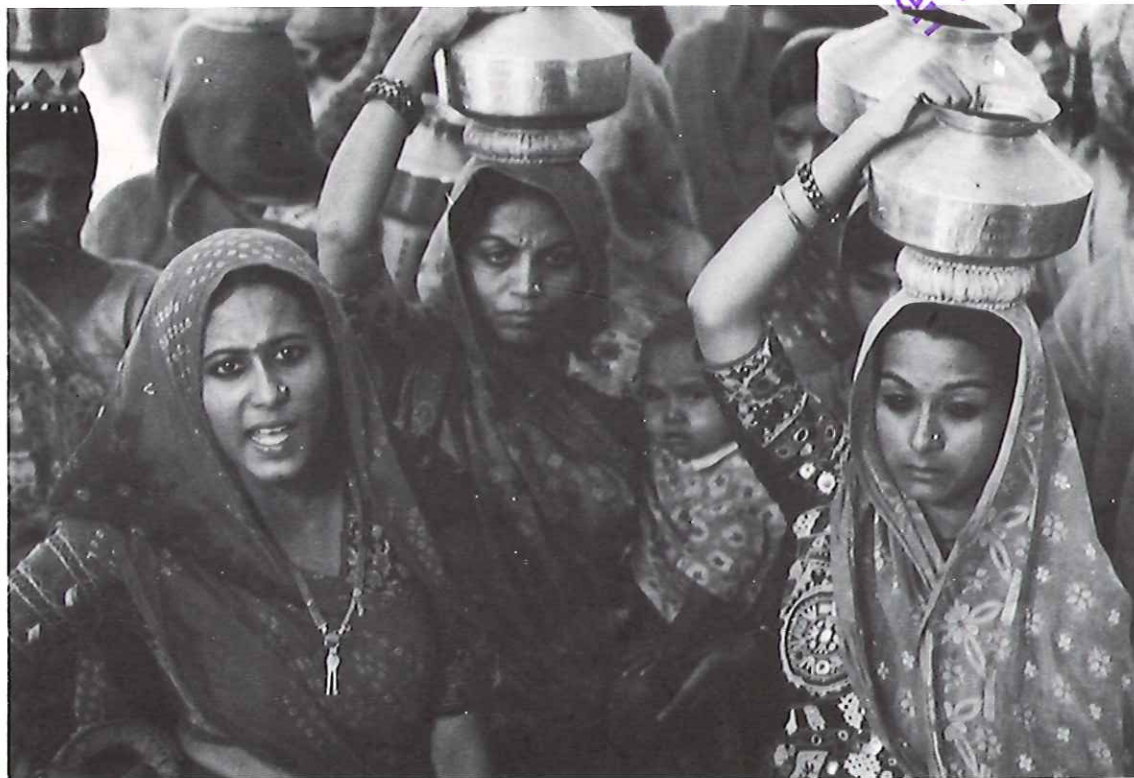
BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

Wanja Högqvist
Fridhemsgatan 20 A

577 00 HULTSFRED

5539B

En halv miljon bönder har finansierat Shyam Benegals film *Mjölkkupproret*.

Rolig indisk mjölkfilm

Mjölkkupproret är en film från Gujarat i Indien. Några idealistiska stadsbor med en veterinär i spetsen far till en by på landet för att starta ett kooperativ för mjölkuppköp.

Att filmen är inspelad i Gujarat är ingen tillfällighet. Det är just där, närmare bestämt i staden Anand, som den indiska mjölkkooperationen har sitt starkaste fäste. Därifrån har idéerna spritts till andra delar av Indien. Framgångarna har varit stora. Därmed inte sagt att fattigt folk har fått mer mjölk att dricka.

MJÖLKKUPPRORET har finansierats av en halv miljon ko- och buffelägare. Den vill främja Kooperationens sak genom att blottlägga de spänningar, som kommer till ytan när ett kooperativ bildas i en by på landet. Det är kring detta allt i filmen kretsar. Ämnet räcker utmärkt till för att hålla publiken fånglad i mer än två timmar.

Den idealistiska veterinären ömmar särskilt för de oberörbara, men de betraktar honom med en tjurskallig misstänksamhet. Det är först så småningom som inställningen förändras. Ett par av de obe-

rörbara kvinnorna blir t o m kära i de stiligarna männen från staden. Denna kärlek skapar dock sina problem.

Som man kan förvänta sig är det byns traditionella makthavare som sätter upp det hårdaste motståndet mot den nya ordningen för mjölkuppköp. Bychefen tvekar om vilken metod han ska använda sig av. Han skickar stenkastande ligister när kooperationen ordnar filmvisning, men beslutar sig för att ta över föreningen inifrån.

När han misslyckas med att bli dess ordförande går han i allians med den traditionella mjölkuppköparen, en brahman som heter Mishra.

Herr Mishra lever väl. Han skummar byns grädd, ber till Gud och åker Dodge. Det vill han fortsätta med. Han försöker därför med hjälp av mutor, priskrig, falska anklagelser, smicker och fjäsk få föreningen på fall. Han anlägger tillsammans med bychefen mordbrand i de oberörbaras kvarter och delar sen ut filter till de hemlösa.

De oberörbaras ledare heter Bhola. Han

är bitter mot stadsbor. Hans far, som var från staden, övergav hans mor. Bhola tror till en början inte på veterinärens fagra tal, och förväntar sig att veterinären ska fly fältet på samma sätt som Bholas far en gång gjorde. Men när veterinären till slut gör det är det Bhola som för kampen vidare.

Man kan tro att en film som har till syfte att bland indiska bybor sprida mjölkkooperationens budskap inte kan ha något intresse för en svensk publik. Så är inte fallet. Filmen belyser väl det förtryck och de spänningar som finns i indiska byar och blir därigenom intressant också för oss. Dessutom är filmen rolig.

Mjölkkupproret är en film av Shyam Benegal. Den distribueras av Folkets Bio och hade premiär i Stockholm den 7 oktober. Därefter går filmen på turné till Jönköping, Helsingborg, Lund, Visby, Umeå, Stenungsund, Tanum, Angered, Frölunda, Västerås, Uppsala och Östersund — till att börja med.

Kalle Kjellman